

EX LIBRIS

*Co: Ludovici Pelleatti
e Portogruario.*

BIBLIOTECA
SEMINARIO V.
PORDENONE

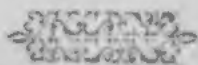
msc.

43

XI-2

Inv. 116648

FRANCISCI BRIT-
LVSITANI
DE GRAMMATICA
LIBRI TRES.

Primo libro continentur orationis partes, no-
minum genus, uerborum præterita & supi-
na, cum appendice.

Secundo uniuersa partium orationis con-
structio.

Tertio syllabarum quantitas, pedum ratio, car-
minum genera, accentus, & Orthographia.

Præponuntur uerò de formula declinandi no-
mina & uerba, communia atq; usitata
puerorum rudimenta.

PATAVII Laurentius Pasquatus excudebat.
Anno 1569. ID. DEC.

AMERICAN BRIT.

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

IOANNI DELPHINO LAVRENTII
Clarissimi viri, & Francisco Veniero cla-
rissimi Ioannis F. ijsdemq; patritijs
Venetis & consobrinis.

Franciscus Brito Lusitanus, S.

*I*quemadmodum uni
cuiq; mortalium a-
dolescentuli nobilissi-
mi innatus est incre-
dibilis quidam scientie, & cogni-
tionis amor; ita plurima in insti-
tuenda tenera imbecilliq; etate eo-
rum, qui id profitentur, cura dili-
gentiaq; existeret: non dubium pro-
fecto quin hodierno die refertus
terrarum orbis esset futurus sapiē-
tibus, cum tam multi sint, qui pri-
ma illa etate deferantur ad disci-
pli-

plinam & literas. Verum cum exiguum nobis natura circumscripserit uita curriculum; ac tum demum quispiam idoneus sit, qui traducatur ad percipiendam scientiarum doctrinam, cum in humanioribus literis fuerit non mediocriter ille uersatus; harum uero rudimenta & principia tam dura amaraque sint, ut in his adiscendis nisi quis puer insudet, sero aut nunquam sanè ea didicerit: inde fit, ut tam pauci, è tanta eorum, qui animum ad studium applicet, multitudine sint; qui sui tandem incæpti cursus finem contingant. Nam cum pueri, ob magistrorum incuriam, ne iam id quod sanè fœdius

dius, dicam interdum inscitiam,
praeceptiunculis, & quisquiliis qui
busdam impliciti, tempus, quo il-
lud fieri debuisset, frustra consum-
pserint; adultiq; cum ad gravio-
res essent artes disciplinaeq; mit-
tendi, se uideant omni eruditione
penitus destitutos: tantum abest,
ut sua sponte omni studio optima-
rum artium sectentur studia; ut
ad alias potius exercitationes de-
lati, ad eas tanquam ad saxulum
adhaerescant; hac autem ueluti per-
niciosam rem aliquam pestèrnuè
detestentur & fugiant. Quod qui-
dem haud dubiū est, quin magna
ex parte à docentium, ut diximus,
proficiscatur incuria: quippe qui

aut eos de Grammatica libros tra-
dant pueris ediscendos, qui non ni-
si ludi magistri elaborati sunt;
cum nihil iam paruum, nihil tam
abditum in tota hac facultate sit,
quod eorum auctores non compre-
hendant & explicent: aut ita sa-
nè uariis illis uerborum formis, quas
species uocant (res alioquin non
improbanda, sed parum iam bilio-
sa huic nostra, ut eo utar nomine,
etati forsitan accommodata) pue-
rorum turbent ac retardent inge-
nia; ut cum alia specie mandata
memoria, subsequens prorsus aut
commisceatur cum prima, aut è
mente omnino excidat; perpetuò
Sisyphi saxum, quemadmodum est

in poetarum fabulis, uideamur
pueri illi uersare Adde uerò quos-
dam, qui de hac facultate scripse-
runt, cum uersibus illi sua scripta
mandarint, adeò obscure praecepis-
se: ut ad eorum, de Grammatica
intelligenda praecepta, quibus ni-
hil facilius, nihil omnino clarius
esse debet; perito illo ac scienti ne-
scio quo opus fuerit expositor.

Quod cum mecum ipse considera-
rem; non ab re mihi nouum hunc
laborem suscipiendum duxi, ut
ea, ne latum tamen quidem, quod
aiunt, unguem à probatissimis
quibusq; in re huiusmodi recedens
authoribus duntaxat seligerem,
sine quibus non posset liberè ad ca-

teras

teras artes quibusquam accedere; Et
uel quibus percipis solus, ad easdē
merito, comite atate, idem ipse tra-
duceretur Quod etiam adolescen-
tuli nobilissimi eo feci libentius,
quò uobis, quibus debeo plurimū,
meam singularem beneuolentiam,
uel pietatem potius praeferrem.

Quorum cum tantus sit familiae
splendor ac gloria; ut uel alterius
uestrum abhinc paucis annis cla-
rissimi aut frater amplissima hu-
ius Reip summa cum laude Prin-
ceps extiterit: alterius uero praecla-
rissima domus omnibus amplissi-
marum rerum ornamentis floreat;
nam quis Delphinae familiae non
noscat decus Et amplitudinem?

cum

cùm tanta, inquam, uestra gentis
sit claritas, cūq. in nos ea bona, quæ
à natura fortunæq. tribui possunt,
cumulatissime sint congesta: uide-
batur tamen illud unum deesse ad
summam gloriam, quod præclaris-
simi uestri patres summo cum stu-
dio accersendum curauerunt; et
ingeniarum disciplinarum gem-
mam præclaro huius nobilitatis au-
ro infereretur. Ad quem eundem
finem non mediocri adimento e-
rit, ut ipso nostro hic labor. Te-
liquum est ut Etiam eos, ueluti
grati animi quoddam si. um bal-
ri fronte suscipiatur. Et cum hanc,
quam hac tenera aetate uestri
maximam concitatis, euitamini

• tum

tum egregiis moribus, quorum singulare prabetis specimen; tum optimarum artium disciplinis, quibus iam cœpistis animum excolere, sustineatis.   *Valete.*

Datum Patavij Id. Dec.

Andrea Bernardi clarissimi Laurentii F. ad Franciscum Venerum Disibicon.

Dat tibi dona puer tenui perarata papyro,
Suscipe; magnificas dat tibi Brictus opes.

EIVSDEM FRANC. BR. LVS.
ad patritios Venetos Dionysium & Ioannē
Desphinos, Andream Duodum, Marcum
Antonium Forcarenum ut incunte
hyeme se dedant literis.

O D E

I Am nunc Aeolus pater
Cauris ventipotens imperat horrido
Petit turtine Naxea,
Audacesq; uerent scindere Tethyos
Regnum fluctuagum, rates.
Nunc uasto Aetnidae gurgite proripit
Lycopharam Eridanus pater,
Luctans in tumidis claustra repellere,
Et laeta uia per uera.
Nunc clarus sumens uia cubilia
Titan conigeri Capri
Obliquo propius lumine respicit
Terrarum premit horrida
Effundens Helice uertice ab algido
Horrorem, glaciem, nixes.
Quò pastor ita uis prouidus oblerat
Tectis, langetum pecus,
Et mittens lupens decolor annua
Cultor uotiq; spemq; agri
Fecti, iam cumulat ligna super foco

Terrens ruricolas dapes.
Nunc hoc conputas, Vixq; nobilis
Futurus plebeo uteris
Nectens, si quædam ultinia.
Nunc Vix uti petis,
Turget, & cernens dum terit asperum
Neuotus, & lyhem manu,
Vicinis te putent, & q; somnia
kumpit mane inuulgum.
Nunc ergo hospitio cum nuntio fouet
Titana Oculis uigum,
Cum dulci terant cili nina murmure
Brumales paure donus,
Cum Pius Rore stridos ingent,
Ouis cum strepit Atoci,
Nunc nos dulalopum, & tups bona Principū,
Affici alloquio uacet
Longo, Me pomenen, teu Polyhymniam.

ea facultate, (quæ etiam si infimum locum obtinet,
ea tam n. primo veluti quoddam gradu nobis apen-
sum paramus ad reliqua; a pleriq. bona literatu-
re viris conscriptam est, non tamen idcirco minus
fuit nos in homin. n. reprehensiones posse incurre-
re, si nunc de eo, t. p. o. tam multis licuit, & nos
ageremus, etiam si, etiam rem, nostro iudicio at-
tenti, fortassis etiam & diuideri, reducere nos;
ut nec immensam illam rerum synam, quæ de tota
hac re ab aliis adduci solet, a nobis istatam: nec
quicquid ex eo, quod ad recte s. tribuendum, sequen-
dumque requiratur, prætermissum arbitremur. E-
rum ne s. r. n. m. i. t. u. quid tam, quod a i. u. o. no-
bis, alieno labore factam etiam acceperimus, cum
nonnullis, quæ in A. n. i. t. a. m., ut est apud Terentium,
conuenerint ex Permutua, sciamus nos usque pro
nostris: accirco etiam patere volumus, adeo impu-
dentem esse neminem, ut de re i. a. sibi instituat re-
ferendum, de qua tam multi tam ante præcepimus;
nisi in re quaque, aut p. n. e. putet esse commodius
præcepturum. E. t. e. m. aliquid rem, alioqui dif-
fusi, in paucas chartas contrahere. mitto ordi-
nem præcipiendi, mitto sermonis puritatem, mit-
to cetera, quæ nos tibi candide scriber, legendis his
nostris, iudicanda relinquemus. Vale.

PRIMA NOMINIS DECLINATIO.

Nominatiuo hæc hora, genitiuo horæ, datiuo horæ, accusatiuo horam, vocatiuo o hora ablatiuo ab hora.

Et Pluraliter.

Nominatiuo hæc horæ, genitiuo horarum, datiuo horis, accusatiuo horas, vocatiuo o horæ, ablatiuo ab horis.

S. F. U. N. D. I. D. F. C. L.

Nominatiuo hæc annus, genitiuo anni, datiuo anno, accusatiuo annum, vocatiuo o anne, ablatiuo ab anno.

Et pl. Nominatiuo hæc anni, genitiuo annorum, datiuo annis, accusatiuo annos, vocatiuo o anni, ablatiuo ab annis.

Nominatiuo hoc momentum, genitiuo momenti, datiuo momenti, accusatiuo momentum, vocatiuo o momentum, ablatiuo a momento.

Et pl. Nominatiuo hæc momenta, genitiuo momentorum, datiuo momentis, accusatiuo momenta, vocatiuo o momenta, ablatiuo a momentis.

TERTIA DECL.

Nominatiuo hic mensis, genitiuo mensis, datiuo mense, accusatiuo mensem, vocatiuo o mensis, ablatiuo à mense.

Et pl. Nominatiuo hæc menses, genitiuo mensium, datiuo mensibus, accusatiuo menses, vocatiuo o menses, ablatiuo a mensibus.

Nominatiuo hoc tempus, genitiuo temporis, datiuo tempore, accusatiuo tempus, vocatiuo o tempus, ablatiuo a tempore.

■ la-

latino à tempore .

¶ pl. Nō hęc tempora, tō temporum, dñō tem-
poribus, accuativo temporum, ablativo o tempora
ablativo a temporibus

Q. 1. 2 R. 1. 1 DICI.

Nō hic genus, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

¶ pl. Nō hic gratia, gratiarum, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

Nō hic, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

¶ pl. Nō hic, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

Q. 1. 2 R. 1. 1 DICI.

Nō hic dies, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

¶ pl. Nō hic dies, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

A Ductina nemi, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

Nō iustus, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

¶ pl. Nō iustus, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

Nō hic, ad, ablativo, dñō, accuativo, gen-
dum, nominativo o, ablativo a, dñō.

duo, ablativo à duobus duabus duabus.

Et si cambio amica amica.

Nō hoc plures, genitivo pluris, dativo pluribus, accusativo pluribus, vocativo o plures, ablativo a pluribus. Et pl Nō plures & plura, genitivo pluribus, dativo pluribus, accusativo pluribus, vocativo o plures & plura, ablativo a pluribus. Prima decem. 10. pronominum.

Nō ego, genitivo mei vel me, dativo mihi, accusativo me, ablativo a me. Et pl ego, genitivo nobis, dativo nobis, accusativo nos, ablativo a nobis.

Nō tu, genitivo tui, dativo tibi, accusativo te, ablativo a te. Et pl tu, genitivo vestro, dativo vobis, accusativo vos, ablativo a vobis.

Genitivo mea, meae, accusativo me, ablativo a me. Et pl. genitivo eorum, dativo eis, accusativo eos, ablativo ab eis.

S I C I N D A D E C I.

Nominativo hic & haec, genitivo huius, dativo huic, accusativo hunc hanc hoc, ablativo ab hoc hac &c. Et pl. Nominativo hi haec, genitivo eorum harum horum, dativo his, accusativo hos has haec, ablativo ab his.

Nominativo is ea id, genitivo eius, dativo ei, accusativo eum eam id, ablativo ab eo ea eo. Et pl. Nominativo ei vel ii, ea, ea, genitivo eorum earum eorum, dativo eis vel iis, accusativo eos

1
eas ea, ablatiuo ab eis uel iis,
Et sic iste ista istud, ille, & ipse.

TER T I A D E C I.

Nominatiu. meus mea meum, genitiuo mei meae,
mei, datiuo meo mea meo, accusatiuo meum mea
meum, uocatiuo o mi mea mihi, ablatiuo à meo
mea mihi, & pl. Nominatiuo mei meae mea, ge
nitiui meorum meorum meorum, datiuo meis,
accusatiuo meos meas meos, uocatiuo o mei mea
mea, ablatiuo à meis.

Q U A R T A D E C I.

Nominatiu. noster & haec & hoc nostras, genitiuo
nostri istis, datiuo nostris, accusatiuo nostratem
& nostras, uocatiuo o noster, uelatiuo à nostra
te uel nostras, & pl. Nominatiuo nostrates
& nostras, & pl. & quae sequuntur.
sic Nominatiu. tuus & haec & hoc uestras, quā
uis amittit uocatiuum.

Hec autem nomina quae sequuntur, unus una uir,
sic solus, unus, totus, alius, alter, ullus, uter,
neuter, uterque, alteruter, &c. iam pronomini
sequuntur declinationem at haec, unus, totus,
solus, habent etiam uocatiuum.

Nominatiuo unus una unum, genitiuo unius, dati
uo uni, accusatiuo unum unam unum, uocatiuo
o une una unam, ablatiuo ab uno una uno, & pl.
Nominatiuo uni une una, & sic reliqua.

D E R E L A T I U O.

Nominatiuo quis uel qui quae quod uel quid, geni

tu amavi, amabat quello amava, Pl. amabamus
noi amavimus, amabatis voi amavate, amabant
quelli amavano,

Præterito perfetto amavi io amai & ho amato,
amasti tu amasti & hai amato, amavit quel-
lo amavit & ha amato. Pl. amavimus, noi amavi-
mus & avemmo amato, amavistis voi amavistis &
havete amato, amaverunt vel amaverunt quelli
amavano & hanno amato.

Præterito plusquamperfecto, amaveram io have-
va amato, amaveras tu havevi amato, amave-
rat quello haveva amato.

Plusquamperfecto amaverimus noi havevamo amato, a-
maveratis voi havevate amato, amaverat quel-
li havevano amato.

Futuro amabo io amerò, amabis tu amerai, ama-
bit quello amerà. Pl. amabimus, noi a-
mabimus, amabitis voi amerete, amabunt quel-
li ameranno.

Imperanti modo

Tempore præteriti ad secundum & tertium perso-
nam, amas tu amisti, amet ille, amisti quello Pl. a-
mabamus nos, amabamus voi, amate vos, amate voi,
amant illi amant quili

Futuro amato tu ameras tu, amato ille amera quel-
lo. Pl. amemus nos, amemus voi, amato vos,
amato voi, amanto illi ameranno quelli.

Optanti modo

Tempore præsentis, & præteriti imperfecto, utinam

*amorem, Dio uoleſſe che io amaſſi, amareſtu a-
maſſi, amaret, que lo amaſſe Pluraliter utinam
amamus, Dio a uelle che noi amaſſimo, ama-
reſſiti uel amaſſe, amarent quelli amaſſimo.*

*Præterito perfecti, cum amauimus, utinam
amauerim, Dio uolere che io haueſſe amato, a-
mauiſſe tu haueſſe, amaret, amauit et qui illo ha-
uere amato. Pl. amauimus uel haueſſimo a-
mate, amaueritis uel haueſſe amato, amauiſſet
quelli haueſſe, amati.*

*Futuro utinam amemus, Dio uoglio che io ami, ames
tu ami, amet quando ami. Pluraliter utinam a-
memus, Dio uoglio che noi amiamo, ametis
uoi amate, amēt quelli amino;*

Subiungenti modo.

*Tempore præſenti, cum amem amando io, amas
amando tu, amet amando quello. Pl. cum ame-
mus amando noi, ametis amando uoi, ament a-
mando quelli.*

*Præterito imperfecti, cum amarem amando io, ò
concioſia cola che io amaſſi & amerei, amares
tu amaſſi & amereſti amaret quello amaſſe et
amerebbe. Pl. cum amaremus amando noi, ò co-
cioſia cola che noi amaſſimo & ameremo, ama-
ritis uoi amaſſe & amereſſe, amarent quelli a-
maſſimo & amerebbono.*

Præterito perfecti, cum amauerim hauendo ama-

to io, amaueris hauendo amato tu, amauerit ha-
uendo amato uo. Plena amauerimus haue-
do amato, non amaueritis hauendo amato uoi,
amauerim hauendo amato quelli.

Trattato per perf. cum amauissem hauendo io
amato, conciosa cosa che io hauesse & haurei
amato, amauisses tu hauesse & haureste amato,
amauisset quelli hauesse, & haurebbe amato.
Plena amauissemus hauendo noi amato, è con-
ciosa cosa che noi hauessemo & hauremmo a-
mato, amauissetis uoi hauesse & haureste ama-
to, amauissent quelli hauesse, & haurebbono
amato.

Futuro cum amauero quando io amero, & haro a-
mato, amaueris tu amerai, & harai amato, ama-
uerit tu amerà, & harà amato. Plenum a-
mauerimus, & harimus amato, & hauremo
amato, amauissetis uoi hauesse & haureste ama-
to, amauissent in di amato, & harano amato.

Infinito modo

Tempore presenti, praesens imperfecto, ama-
re, amar.

Præteritum perfectum, per amare, amauit amato.

Futurum, amatum, ut uti amatum est, per dower
amare.

Gerundia amandi d'amar, amando in amar, a-
mandum ad amar.

Supina amatum ad amar, amatum d'esser amato.

Participium praesentis amans, tis, il che ama. par-

seguirebbono.

Pr^a. perf. cum docuerim habendo in' gnato io, do
cu ris habendo in' gnato tu, docuerit habendo
in' gnato quello Pl. cum docuerimus habendo
in' gnato noi, do cu ris habendo in' gnato u, do
cuerint habendo in' gnato queu.

Tras. pl. q. cum sociis in, et quando in, o
 consociata che in huius, et sociis, et nato,
 docui, et huius, et nato, docui,
 set, quello hauesse, huius, et nato,
 docui, et huius, et nato, docui, et nato,
 et huius, et nato, docui, et nato,
 et huius, et nato, docui, et nato,
 et huius, et nato, docui, et nato,
 et huius, et nato, docui, et nato,

[illegible]

but would

Tras. & pret. imp. de re i. s. gnare.

Trat. perf. & pino, do n. hebaue, insignato.

Fut doctum ire vel d. ctum um esse per d. uer in-
segnare.

Gerundia docendi, d' insegnar, docendo insegnar,
docendum ad insegnar.

Supra dictum ad infiguar, dictu d' esser infiguato

Par

9

Participiū presentis docens, tis, ilche insegna.

Participium futuri, docturus, a, um, ilche è per insegnare

PASSIVA VOCE.

Indicant. modo temp. pres.

Docor, io son insegnato, doceris nel docere, tu sei insegnato, docetur quello e insegnato. Pl. docemur noi siamo insegnati, docemini voi siete insegnati, docentur quelli sono insegnati.

Præter. imp. docebar io era insegnato, docebaris nel docere, tu eri insegnato, docebatur quello era insegnato. Pl. docebamur noi eravamo insegnati, docebamini, voi eravate insegnati, docebantur quelli erano insegnati.

Præter. perf. docui, io nel fui, io fui & son stato insegnato, docuisti, tu fosti e hai stato insegnato, docuit nel fu, quello fu & è stato insegnato. Pl. docui simus nel fuimus, noi summo & siamo stati insegnati, docuistis nel fuistis, voi foste & siete stati insegnati, docuerunt nel fuere, quelli furono & sono stati insegnati.

Præter. plusq. doctus eram nel fueram, io era stato insegnato, doctus eras nel fueras, tu eri stato insegnato, doctus erat nel fuerat, quello era stato insegnato. Pl. docti eramus nel fueramus, noi eravamo stati insegnati, docti eratis nel fueratis, noi eravate stati insegnati, docti erant nel fuerant, quelli erano stati insegnati.

Fut. dicebor, io farò insegnato, doceberis nel docere,
 re, in farai . . . . . to doceretur qui non in-
 to. **Ind. dicebor, io farò insegnato, doceberis in**
 min nos, ante in . . . . . to, doceberis qui, non
 no insegnati.

Imp.Mod.

Tras decere tu, si in iato tu, deneatur ille fero
 f. atque uo. Pe. ueniamur n. s. p. m. u. o. u. a
 et n. u. l. e. m. m. u. s. u. o. n. e. p. u. l. l. u. s. d. u. o. u. a
 et n. u. l. e. m. m. u. s. u. o. n. e. p. u. l. l. u. s. d. u. o. u. a

For the doctor's use, ... the doctor's use
for the doctor's use, ... the doctor's use
for the doctor's use, ... the doctor's use
for the doctor's use, ... the doctor's use

( )

[illegible]

Præter. perf. & c. utinam doctus essem vel tu-
fem Dio non volle che io fossi stato ingegnato, do-
ctus essem uel tu fuis, tu fosti stato ingegnato, do-
ctus essem uel tu fuis, quello fosse stato ingegnato.
Pl. utinam deici essemus uel tu, cimus, Dio non-
llesse che noi fossimo stati ingegnati, docti essetis
uel fuissetis, non foste stati ingegnati, docti essent
uel fuissent, quelli fossero stati ingegnati.

Fut. utinam docear, Dio voglia che io sia insegnato, docearis uel doceris, tu sia insegnato, doceatur quicquid, sia insegnato. Ti. utinam doceamur, Dio voglia che noi siamo insegnati, docemini uel doceamini, siate insegnati, doceantur quicquid, siano insegnati.

Sub. mod.

Præf. cum do. ear essendo insegnato io, docearis uel doceris, essendo insegnato tu, doceatur, essendo insegnato quello. Ti. cum doceamur, essendo insegnati noi, doceamini essendo insegnati noi, doceantur, essendo insegnati quelli.

Præf. imp. ut. cum do. ceri essendo insegnato io, o conosciuta che io fossi e sarei insegnato, doceris uel docerere, tu fossi e saresti insegnato, doceretur uel docerere, siate e sarebbero insegnati. Pl. cum doceremini uel doceremini, o conosciuta che noi fossimo e saremmo insegnati, doceremini uel docerere e sareste insegnati, docerentur quicquid, siate e sarebbero insegnati.

Præf. perf. cum do. cius sim uel fuerim, essendo stato insegnato io, doctus sis uel fueris, essendo stato insegnato tu, doctus sit uel fuerit, essendo stato insegnato quello.

Pl. cum docti simus uel fuerimus, essendo stati insegnati noi, docti sitis uel fueritis, (che) docti stati insegnati noi, docti sint uel fuerint, essendo stati insegnati quelli.

Præf. plusq. cum doctus essem uel fuisssem, essendo

stato insegnato io, ò concio sia cosa che io fossi &
 sarei stato insegnato, & cius esses uel fuisset, tu
 fossi & saresti stato insegnato, doctus esset uel
 fuisset, quello fosse & sarebbe stato insegnato.
 Pl. cum docti essemus uel fuissemus, essendo sta-
 ti insegnati uo, o com'io sia cosa che noi fossimo
 & saremo stati insegnati, docti essetis uel fu-
 issetis, noi foste & sareste stati insegnati, & cti es-
 sent uel fuissent, quelli fossero & sarebbero sta-
 ti insegnati.

Fut. cum de illis ero nel fuoco, quando io farò i se-
gnato o sero. nato in questo, de illis eris nel fue-
ris, tu sarai stato nel fuoco, de illis erit nel fue-
rit quello, anzi che io farò. Pl. cum de illi eri-
mus nel fuerimus, quando non faremo in c. nati,
ò faremo stati nel fuoco, de illi eritis nel fueritis,
noi farete. S. acc. de illi erunt nel fuerint,
quelli faranno sta. c. nati.

Inf. mod.

Pres. & **pret.** imp. decessi **esser** insegnato, **insegnarsi**
Pret. perf. & **l'ing.** di **itum** **esse** uel **fuisse**, **esser** sta
 to insegnato o **hauersi** insegnato

*Put. doctum iri, vel docendum esse per donersi in-
gnare.*

Participium prateriti; doctus, docta, dictum, ille est
instructo.

*Ta ricipi: un futuri, docendus, docenda, docendum,
il che è per aver essere insegnato.*

TERTIA CONIUGATIO.

Indic. mod. temp. pres.

L Ego io leggo, legis tu leggi, legit quello legge. Pl. legimus noi leggemo, legistis voi leggete, legunt, quelli leggono.

Prat. imp. legebam, io leggeua, legebas, tu leggeui, legebat quello leggeua. Pl. legebamus noi leggiamo, legebatis, voi leggeuate, leggebant quelli leggeuano.

Prat. perf. legi, io lessi & ho letto, legisti tu leggesti & hai letto, legit quello lesse & ha letto. Pluraliter. legimus noi leggemo & hauemo letto, legistis voi legeste & haucte letto, legerunt uel legere, quelli lessero & hanno letto.

Prat. plusq. legeram io haueua letto, legeras tu haueui letto, legerat quello haueua letto. Pl. legeramus noi haueuamo letto, legeratis voi haueuate letto, legerant quelli haueuano letto.

Fut. legam io leggerò, leges tu leggerai, leget quello leggerà. Pl. legemus noi leggeremo, legetis voi leggerete, legent quelli leggeranno.

Imp. mod.

Pres. lege, tu leggi tu, legat ille legghi quello. Pl. legamus nos, leggiamo noi, legite uos, leggete voi, legant illi, legghino quelli.

Fut. legito tu leggerai tu, legito ille, leggerà quello. Pl. legamus nos, leggeremo noi, legitote uos leggete voi, legunto illi leggeranno quelli.

Op.mod.

Pras. & **prat.** imp. *utinam legerem*, dio uoleſſe che io leggeſſi, egeres, tu leggeſſi, legeret quello leggeſſe. **Pl.** *utinam legerimus*, dio uoleſſe che noi leggeſſimo, legeretis, noi leggeſſe, leggerent quelli leggeſſero.

Prat. perf. & **plus** *utinam legiſſem*, dio uoleſſe che io haueſſi letto, legiſſes, tu hauiſſi letto, legiſſet quello haueſſi letto. **Pl.** *utinam legiſſemus*, dio uoleſſe che noi haueſſimo letto, legiſſetis, noi haueſſi letto, legiſſent quelli haueſſimo letto.

Fut. *utinam legam*, dio uoglia che io legga, legas tu legga, legat quel legga. **Pl.** *utinam legamus*, dio uoglia che noi leggiamo, legatis noi leggate, legant quelli leggano.

Sub.mod.

Pras. *cum legam* leggendo io, legas leggendo tu, legat leggendo quello. **Pl.** *cum legamus*, leggendo noi, legatis leggendo noi, legant, leggendo quelli.

Prat. imp. *cum legerem*, leggendo io, o con io ſia coſa che io leggeſſi, & legeria, legeres, tu leggeſſi & leggerieſte, legeret quello leggeſſe & legeria. **Plu.** *cum legerimus* leggendo noi, o con io ſia coſa che noi leggiamo, & leggeriamo, legeretis noi leggeſſe & leggerieſte, legerent quelli leggeſſero, & leggeriano.

Prat. per. *cum legerim* hauendo letto io, legeris hauendo letto tu, legerit hauendo letto quello. **Pl.** *cum legerimus* hauendo letto noi, legeritis ha-

uendo letto noi, legerint hauendo letto quelli.

Prat. plur. cum legissem hauend. le. to io, o con ciò
sia cosa che io nauessi, & haresi letto, legisses tu
hauessi, & haresi letto, legisset quel hauesse &
hariesse letto Pl. cum legissemus hauendo letto
noi, o con ciò sia cosa che noi hauesimo, & haria
mo letto, legissetis, noi haueste & hariesse letto.
legissent, quei di hauesimo & hariesono letto.

Fut. cum legero, quando io leggerò o harò letto le-
geris tu leggerai o harai letto legerit, quel leg-
gerà, o hara letto. Pl. cum legerimus, quando noi
leggeremo o haueremo letto, legeritis, noi leggere
te o harate letto, legerint quei di leggeranno o ha-
ranno letto.

In f. mod.

Pras. & **prat.** imp. legere, leggere.

Prat. per. & plur. legimini, legete, legite.

Fut. lectum, me, nel lettorum, e, per. d'auer leggere

Gerundio, legendum, di leggere, legendo in leggere, le-
gendum ad leggere.

Supina, lectum a legere; li flu, d'esser letto.

Participium praesentis, legens il che legge.

Particip. fut. lecturus, a, um, alibi per leggere.

PASSIVA VOCE.

In h. mod.

Temp. pras. legor, io son letto, legeris, uel legere, tu
sei letto, legitur, quello è letto. Pl. legimur, noi

fiamo letti, legimini noi sete letti, leguntur quelli sono letti.

Prat. imp. legebar io era letto, legebaris uel legerebare, tu eri letto, legebatur, quell'era letto. **Pl.** legebamur, noi eravamo letti, legebamini noi erauate letti, legebatur quelli erano letti.

Prat. perf. lectus sum uel fui, io fui e son stato letto lectus es uel fuisti, tu fosti e sei stato letto lectus est uel fuit quello fu & e stato letto. **Pl.** lecti sumus uel fuimus, noi fummo, & siamo stati letti, lecti estis uel fuistis, uoi foste e sete stati letti, lecti sunt fuerunt uel fuerunt, quelli furono e sono stati letti.

Prat. plusq. lectus eram uel fueram, io era stato letto, lectus eras uel fueras, tu eri stato letto, lectus erat uel fuerat, quello era stato letto. **Pl.** lecti eramus uel fueramus, noi eravamo stati letti, lecti eratis uel fueratis, uoi erauate stati letti, lecti erant uel fuerant, quelli erano stati letti.

Fut. legar, io sarò letto, legeris uel legere, tu serai letto, legetur quelli sarà letto. **Pl.** legemur noi saremo letti, legimini uoi sarete letti legentur quelli faranno letti.

Imp. mod.

Prat. legere tu, si tu, legatur ille sia letto **Qllo.** **Pl.** legamur nos, siamo letti noi, legimini uoi siate letti noi, legantur illi siano letti quelli.

Fut. legitur tu, sarà letto tu, legitur ille, sarà letto quello. **Pl.** legamur nos, saremo letti noi, legimi-

13

nor uos fareti letti uoi, leguntor illi, saranno let-
ti quelli.

Opt. mod.

Pras. et **prat.** *imp.* *utinam* legeret, dio uolesse ch'io
fossi letto, legereris uel legere tu fossi letto, le-
geretur quello fosse letto. **Pl.** *utinam* legeremur,
Dio uolesse che noi fossimo letti, legeremini uoi
fosse letti, legerentur quelli fossero letti.

Prat. *perf.* & *plu. q.* *utinam* lectus essem uel fuis-
sem, Dio uolesse che io fossi stato letto, lectus es-
ses uel fuisset, tu fossi stato letto, lectus esset uel
fuisset, quei f. se stato letto. **Pl.** *utinam* lecti esse-
mus uel fuissimus, Dio hauesse voluto che noi fos-
simo stati letti, lecti essetis uel fuissetis, uoi fo-
sse stati letti, lecti essent uel fuissent quelli fosse-
ro stati letti.

Fut. *utinam* legar, Dio uoglio che io sia letto, lega-
ris uel legare, tu sia letto, legatur quel sia letto.
Pl. *utinam* legamur, D. o uoglio che noi siamo
letti, legamini uoi, iati letti, legantur quelli sia-
no letti.

Sub. mod.

Pras. *cum* legar, essendo letto io, legaris uel legare,
essendo letto tu, legatur essendo letto quello. **Pl.**
cum legamur, essendo letti noi, legamini, essendo
letti uoi, legantur, essendo letti quelli.

Prat. *imp.* *cum* legeret, essendo letto io, o concio sia
cosa che io fossi & farei letto, legereris uel lege-
re, tu fossi & faresti letto, legeretur quel fosse

¶ sarebbe letto. Pl. cum legeremur, essendo let-
ti noi, o concio sia co, a che noi possimo **¶** saremo
mol. it. legemur, o uo. foste **¶** sarete letti, le-
gerentur quid. si uero **¶** sarebbono letti.

Prat. perf. cum lectus sim uel fuerim, essendo stato
letto io, lectus sis uel fueris, essendo stato letto
tu, lectus sit uel fuerit epera, stato letto quello.

Pl. cum lecti simus uel fuerimus, che io stati let-
ti noi, lecti sitis uel fueritis, essendo stati letti
noi, lecti sint uel fuerint, e sendo stati letti quelli.

Prat. plusq. cum lectus, epiem uel fuerim, essendo
stato letto io, o concio sia che io fossi **¶** sarei sta-
to letto, lectus es uel fuisses, tu f. **¶** sare-
sti stato letto, lectus esset uel fuisset, que. **¶** sa-
rebbe stato letto. Pl. cum lecti essemus uel fuissi-
mus, emend. **¶** stati letti noi, o concio sia cosa et e
fossimo e saremmo. stati letti, lecti eratis uel fuissetis,
noi foste **¶** sareste stati letti, lecti essent
uel fuissent quid. tolsero et sarebbono stati letti.

Fut. cum lectus ero uel fuero, quando io arò stato
letto, lectus eris uel fueris tu sarai o para stato
letto, lectus erit uel fuerit, quel. **¶** sa o para sta-
to letto. Pl. cum lecti erimus uel fuerimus, quā-
do noi saremo o saremo stati letti, lecti eritis uel
fueritis, noi sarete o sarete stati letti, lecti erunt
uel fuerint, quelli faranno stati letti.

Inf. mod.

Prat. **¶** prat. imp. d. gi e' ber letto lepersi.

Prat. perf. **¶** plusq. lectum esse uel fuisse, esser

Stato letto, & esserle letto.

Fut. lectum in uel *legendum* esse, per doney, si legere.

Participium mater. i. lectus, lectus, lectum, il ch è stato letto.

Participium futuri, legendus, a, um, i ch è per doney, er letto.

QUARTA CONIUGAZIONE.

Ind. mod.

Præf. audi, io odio, audis tu odi, audit quello ode, peraudimus, noi odiamo, auditis voi odite, audiunt quelli odono.

Præf. audire, io odino, audis, tu odini, audiat quello odino, auditis, voi odinate, audiant quelli odinano.

Præf. per audire, io odino, per audis, tu odini, per audiat quello odino, per auditis, voi odinate, per audiant quelli odinano.

Præf. per audire, io odino, per audis, tu odini, per audiat quello odino, per auditis, voi odinate, per audiant quelli odinano.

Fut. audiam io odiro, audies tu odinarai, audiet quel

Io odira. Pl. audiemus noi odiremo, audietis noi odirete, audient quelli odirano

Imp. mod.

Pres. audi tu odi tu, audiat ille, oda quello. Pl. audiamus nos, odiamo noi, audite vos, odite voi, audiant illi o dino quelli.

Fut. audito tu odirai tu, audito ille odira quello pl. audiamus nos odiremo noi, auditore vos odirete voi, audiunt illi, odirano quelli.

Opt. mod.

Pres. et pres. imp. utinam, audi em uoleſſe Dio che io odiſſe, audires tu odiſſi, audi et quello odiſſe. Pl. utinam audiremur Dio uoleſſe che noi odiſſimo, audiretis noi odiſſite, audient quelli odiſſeno.

Pres. plusq. utinam audiuiſſim, dio uoleſſe che io haueſſi odito, audiuiſſes, tu haueſſi udito, audiuiſſet, quello haueſſi odito. Pl. utinam audiuiſſemus, dio uoleſſe che n i haueſſimo odito, audiuiſſetis, noi haueſſite odito, audiuiſſent, quelli haueſſino odito.

Fut. utinam audiam, dio uogliu che io oda, audias tu odi, audiat quello oda l l utina audiamus dio uogliu che noi odiamo, audiatis, noi odiate, audiant quelli odino.

Sub. mod.

Pres. cum audiam odendo io, audias odendo tu, audiat odendo queuo. Pl. cum audiamus odendo noi, audiat is odendo voi, audiant odendo quelli.

Prat. imp. cum audirem, odendo io, ò concio sia cosa che io odissi, & odirei, audires, tu odissi & odiresti, audi et queda odijse & odirebbe. Pl. cū audiremus, odendo noi, o concio sia cosa, che noi odissemo, & odiremmo, audiretis uoi odistē & odireste, audirent, quelli odijeno & odirebbono

Prat. perf. cum audierim, hauendo odito io, audieris hauendo odito, tu, audierit hauendo odito que io Pl. cum audierimus, hauendo odito noi, audieritis hauendo odito uoi. audierint, hauendo odito quelli.

Prat. plusq. cum audierim, hauendo odito io, ò cō uio, la cosa che io odissi, & odirei, audieris, tu hauendo odito, & odiresti, audierit, quello hauendo odito, & odirebbe. Pl. cum audierimus, hauendo odito noi, o cō uio sia cosa che noi hauendo odito, & odiremmo odito, audieritis, uoi hauendo odito, & odireste, audierint quelli hauendo odito, & odirebbono odito.

Fut. cum audiero, quando io odirò ò harò odito, audieris, tu odirà, o harà odito, audierit, quello odirà o harà odito. Pl. cum audierimus, quando noi odiremo & haremmo odito, audieritis uoi odirete, & harete odito, audierint quelli odiranno & haranno odito.

Inf. mod.

Pras. & prat. imp. audire, odire.

Prat. perf. & plusq. auduisse, hauer odito.

Fut. auditum ire uel auditum esse per douer odire.

Gerundia, audiendi, d'odire, audiendo in odire, audiendum ad uirre.

Supra quantum, a odice, auditu de heredito,

Participium praeteritum, i. ens, n. ne c. de.

Particip. un. fut. ur. *participabit, participabitis, etc.* è per o
dire,

PASSIVA VOCE.

Indicant mod.

[illegible]

Præterea, ex duabus istis sententiis patet, necesse esse, ut in
audiendo, et in oratione, sit in mente, ut in actu.

The and, inasmuch as, "no body, and no more
not create odium, which is the greater motive

Præf. perf. audire, et in fine, et per auditu
odire, audire es, et in fine, et per auditu
to, audire est in fine, et in fine, et per auditu
to, pl. audi: et in fine, et in fine, et per auditu
siamo stati audire, et in fine, et in fine, et per auditu
fle, et in fine, et in fine, et per auditu
re, quelli suoi, et in fine, et in fine, et per auditu.

Præter quia audis eram uel fueram, io era stato
odito, audis erat uel fuerat, tu eri stato odi-
to, audis erat uel fuerat, quando era stato odito
pl. auditi eramus uel fueramus, noi eravamo sta-
ti oditi, auditi eratis uel fueratis, noi eravate sta-

ti oditi, in liti erant u l fuerant, quelli erano sta-
ti oditi.

Fit. mod. io farò odito, audieris uel au liere, tu
già odirai, audietur quel farò odito. Pl. audie-
mur u l piamus d ti, amate mihi uoi sarete odi-
ti, udite, odite, e tu, siamo oditi.

Imp. mod.

Tr. sc. audiet tu, tu odito tu audirai ille, sia odito
que, o l lantemur nos, siamo oditi uoi, audimi
in uoi, e tu oditi uoi, and antur uoi, siano odi-
ti quelli.

Fit. s. u l r tu, farai o lti tu, auditor ille, farò odi-
to que, l l Pl. u l ltimus nos saremo oditi uoi, au-
di, e tu uoi sarete oditi uoi, amate o lti, saran-
no oditi quelli.

Opt. mod.

Tr. sc. e llet me, utinam audier, Dio uolesse che
io uolerei, uolueris uel audier tu, e llet
to, audiet e l quia tu, se lto Pl. uoluer, uol-
remur Dio uolse che noi uosimo oditi, e l-
remur uoi foste oditi, auderentur quell. fusti-
no oditi.

Tr. et perf. & plusq. utinam auditus es, in uel fuis-
sem Dio uolse che io fossi stato odito, auditus
esses uel fuisset tu fossi stato odito auditus es
uel fuisset quello, e l stato odito. Pl. utinam au-
diti essemus uel fuissemus Dio uole s. che noi
fossimo stati oditi auditi essetis uel fuissetis uoi
foste stati oditi, auditi essent uel fuissent, quelli

fossero stati oditi.

Fut. *utinam audiat Dio uoglia che io sia odito, audiaris nel audiare tu sii odito, audiatur quel sia odito Pl. utina au diamur Dio uoglia che noi siamo oditi, audiamini noi siate oditi, audiantur quelli siano oditi.*

Sub.mod.

Præf. *cum audiar essendo ed io, audiaris nel audiare essendo odito tu, audiatur essendo odito quell.* **Pl.** *cum audiamur essendo oditi noi, audiamini essendo oditi noi, audiantur essendo oditi quelli.*

Præf. imp. *cum audirer essendo odito io, o concio sia c. d. che io fossi & sarei odito, audireris nel audirere tu fossi & saresti odito, audiretur quel fosse & farbbe o lito Pl. cum audiremur essendo oditi noi o concio sia cosa che fossimo & faremmo oditi, audiremini noi foste & fareste o liti, auderentur quelli lo saro & sarebbero oditi.*

Præf. perf. *cum auditus sim nel fuerim essendo stato odito io, auditus sis nel fueris essendo stato odito tu auditus sit nel fuerit essendo stato odito quello Pl. cum auditi simus nel fuerimus essendo stati oditi noi, auditi sitis nel fueritis essendo stati oditi noi, auditi sint nel fuerint essendo stati oditi quelli.*

Præf. plusq. *cum auditus essem nel fuisset essendo stato odito io, o concio sia cosa che io fossi & sarei stato odito, auditus esses nel fuisset tu fossi*

È sareste stato odito, auditus esset uel fuisset,
 quelli fosse & sarebbe stato odito, Pl. cum audi-
 ti essemus uel fu essemus, essendo stati oditi noi,
 o conio si. da che fossimo & saremmo stati
 oditi, auditi eratis uel fu eratis, ma forte & sa-
 reste stati oditi, auditi erant uel fu erant, quelli
 fossero & sarebbero stati oditi.

Fut. con a. auditus ero uel fut., quando io farò o fa-
 rai, auditu eris, tu sarai odito, a. ris. tu si. tu o-
 di. tu sarai odito, auditus eris uel fueris, quella-
 ra o quella sarai odito. Pl. cum aud. tu erimus uel
 fu erimus, quai. tu noi faremo o faremo, stati
 oditi, tu tutti eritis uel fueritis, noi farete o ue-
 rete stati oditi, auditi erant uel fuerint quelli sa-
 ranno stati oditi.

Inf. mod.

Prat. & prat. am. g. audiri essere odito, odirse.
 Prat. pot. et. f. am. q. auditum esse uel fuisse, esser odì-
 to, fere stato odito
 Fut. auditum iri uel audiendum esse, per doverse
 odire.

Participium prateriti, auditus, a, um, il ch'è stato
 odito.

Futuri audiendus, a, um, il ch'è per dover esser
 odito.

*Hæc superiorum quatuor coniugatio-
 num non sequuntur rationem.*

SV M V E R B V M S V B S T A N T I V V M:

Indicant. mod. temp. præs.

Sum io sono, **es** est, **pl.** **sumus** noi, **siamo**, **estis**, **sunt**.
Præt. imp. **eram**, io era, **eras**, **erat**. **Pl.** **eramus**, noi
erauamo, **eratis**, **erant**.

Præt. perf. **fui**, io fu & sono stato, **fuiſti**, **fuit**. **Pl** **fui**
mus, noi fummo & siamo stati, **fuiſtis** **fuerunt**
uel fuere.

Præt. pluſq. **fueram**, io era stato, **fueras**, **fuerat** **pl.**
fueramus, noi erauamo stati, **fueratis** **fuerant**.

Fut. **ero**, io ſarò, **eris**, **erit**. **Pl.** **erimus**, noi, **fuerimus**, **eritis**, **erunt**. **Imp. mod.**

Temp. præs. **es** uel **ſis** tu, **ſu** tu, **ſit** illi, **ſia** quello. **Pl.**
ſumus noi, **ſiamo** noi, **eſte** uos, **ſiate** uoi, **ſint** illi,
ſiano quelli.

Fut. **eſto** tu uel **ille**, **ſarai** tu o **sara** quello. **Pl** **ſimus**
noi **ſaremo** noi, **eſtote** uos, **ſarete** uoi, **ſunto** illi, **ſa**
ranno quelli. **Opt. mod.**

Præs & præ. imp. **utinam eſſem**, Dio uoleſſe che io
foſſi, **eſſes**, **eſſet** **Pl.** **eſſemus** noi **foſſimo**, **eſſetis**,
eſſent.

Præt. perf. et pluſq. **utinam fuiſſem**, Dio uoleſſe che
io **foſſi**, **ſtato**, **fuiſſes**, **fuiſſet**. **Pl.** **fuiſſemus**, Dio
uoleſſe che noi **foſſimo** **ſtati**, **fuiſſetis** **fuiſſent**.

Fut. **utinam ſim**, Dio uoglia che io **ſia**, **ſis**, **ſit**. **Pl.** **ſi**
mus, Dio uoglia che noi **ſiamo**, **ſitis**, **ſint**.

Sub. mod.

Præs. **cum ſim**, eſſendo io, o concioſia coſa che io **ſia**

sis, sit Pl simus, essendo noi, o concio sia cosa, che siamo noi, sitis, sint.

Trat imperf cum essem, essendo io, o concio sia cosa concio fosse, is, esset. Pl. essemus, essendo noi, o concio sia cosa che noi fossimo, essetis, essent.

Trat perf. cum fuerim, essendo stato io, o concio sia cosa che io sia stato, fueris, fuerit. Pl. fuerimus, essendo stati noi, o concio sia cosa che siamo stati, fueritis, fuerint.

Plat. plusq cum fuisset, essendo stato, io o concio sia cosa che io fossi & sarei stato, fuisset, fuisset, fuisset. Pl. fuissetis, essendo stati noi, o concio sia cosa che noi fossimo & saremo stati, fuissetis, fuissetis.

Fut. cum fueris, quando io sarò o sarò stato, fueris, fuerit. Pl. fueritis, quando noi saremo o saremo stati, fueritis, fuerint.

Inf. mod.

Trat. & pref. imp. uideri.

Trat. perf. & pref. uideri, esser stato.

Inf. fore, uideri, amari, per dover essere.

Participium, uideri, fueris, a, um, il ch'è per dover essere.

V O L O.

Indic. mod.

Temp. pres. Volo, io uoglio, uis uult. Pl. uolumus uultis, uolunt.

Trat. imp. uolebam io uoleua, uolebas, uolebat. Pl. uolebamus, uolebatis, uolebant.

Prat. perf. uolui, io uolsi & ho ueluto, uoluisti uoluit. Pl. uoluimus u. uoluitis, uoluerunt uel uoluere.

Prat. plusq. uolueram, io haueua uoluto, uolueras, uoluerat. Pl. uolueramus, uolueratis, uoluerant.

Fut. uolam, io uorro, uoles, uolet. Pl. uolemus, uoletis, uolent.

Imp. mod. caret, sed ab eo compositum noli habet in praesenti, noli nolite, & in futuro, nolito, nolitote. **Opt. mod.**

Pras. & prat. imp. utinam uelim, Dio uoglia che io uolesti, uelles, uellet. Pl. uelimus, uelitis, uellent.

Prat. perf. et plusq. utinam uoluisti, dio uoleua che io hauesti uoluto, uoluisti, uoluerat. Pl. uoluimus, uoluissetis, uoluerant.

Fut. utinam uelim, Dio uoglia che i, uogli, uelis, uelit. Pl. uelimus, uelitis, uelint.

Sub. mod.

Pras. cum uelim, uolendo io, o concio sia cosa che io uoglia, uelis, uelit. Pl. uelimus, uelitis, uelint.

Prat. imp. cum uelim, uolendo io, o concio sia cosa che io uolesti & uorria, uelles, uellet, Pl. uelimus, uelitis, uellent.

Prat. perf. cum uoluerim, hauendo uoluto io, o concio sia cosa che io hauesti & haria uoluto, uoluisses, uoluisset. Pl. uoluissimus, uoluissetis, uoluissent.

Fut. cum uoluerio, quando io uorro o haro uoluto,

*uolueris, uoluerit. Pl. uoluerimus, uolueritis,
uoluerint. Inf. mod.*

Præs. uelle uoler.

Præt. uoluisset, hauer uoluto, & sic ab eo cöposita.

Gerund. & supinis caret.

Participium praesentis uolens, tis, il che uole.

F E R O.

Indic. mod.

Temp. præs. fero, io porto, fers, fert, Pl. ferimus, feritis, ferunt, & cætera.

Imp. Mod.

*Temp. præs. fer tu, porti tu, ferat ille, porti quello.
Pl. feramus, ferte, ferant.*

*Fut. ferto tu porterai tu, ferto ille, portera quello.
pl. feramus, fertote, ferunt.*

Op. mod.

*Præs. & præt. imp. utinam ferrem, Dio uolesti che
io portassi, ferres, ferret. pl. ferremus, ferretis,
ferrent & cætera.*

Sub. mod.

*Temp. præs. cum feram, Dio uoglia che io porti, feras,
ferat. Pl. feramus, feratis, ferant.*

*Præt. imp. cum ferrem, portando io, o concio sia cosa
che io portassi & porteria, ferres, ferret. Pl.
ferremus, ferretis ferrent.*

Int. mod.

Temp. præs. ferre, portare.

Præt. tulisse hauer portato.

Fut. latum ire uel laturum, eſſe, per dower portare.

Gerundia .

Ferendi ferendo ferendum.

Supina.

Latum latu .

Participia.

Præſentis ferens tis, il che porta .

Futuri, laturus, latura, laturum , il che è per portare.

P A S S I V A V O C E .

Temp. præſ feror, io ſon portato , ferris uel ferre, fertur. Pl. ferimur ferimini feruntur & cætera.

Imp. mod.

Temp. præſ fere feratur, ſii portato tu, & ſii quello. Pl. feramur feramini ferantur.

Fut. fertor tu, uel ille, ſarai portato tu, o quello. Pl. feramur ferimini feruntor.

Opt. mod.

Præſ. & præſ. imp. utinam ferrer , Dio uoleſſi che io foſſi portato , ferreris uel ferrere ferretur.

Pl. ferremur ferremini ferrentur & cætera .

Sub. mod.

Præſ. imp. cum ferrer, eſſendo portato io, & cætera. ut ſuperius. Inh. mod.

Temp. præſ. ferri, eſſer portato, & quæ ſequuntur nam cætera tempora ideo ſubticimus, quod uerborū tertiæ coniugationis ea ſequantur rationē .

Es & eſt in indic. w. pro edis edit; eſſem , eſſes , eſſet, eſſemus eſſetis eſſent in præſ. optantis mo

di, & in præ. subiung. tum esse in infinito & e-
stur in præ. uolus passius in eadem significatio-
ne, cetera quæ de iunt supplentur, à uerbo edo.

F I O:

Indic. mod. temp. præf.

Fio, io son fatto, sis, sit. Pl. sum is, sitis, sunt.

Præ. imp. fivam, io era fatto, fivas, fiebat. Pl. fie-
bam, eratis, erant.

Fut. fiam, io farò fatto, fies, fiet. Pl. fiamus, fietis,
fient.

Imp. mod.

Ad sic & tert. perso. fias fiat. Pl. fiamus, fiat is,
fiant.

Opt. mod.

Præf. & præ. imper. utinam fierem, Dio uolesti ch'
io, io, si fatto, fieres, fieret. Pl. fieremus, fieretis,
fierent.

Fut. utinam fiam, Dio uoglia ch'io sia fatto, fias,
fiat, Pl. fiamus, fiat is, fiant.

Sub. mod.

Cum fiam, concio sia cosa ch'io sia fatto, fias, fiat.
Pl. fiamus, fiat is, fiant.

Præ. imper. cum fierem, concio sia cosa ch'io fossi
fatto, fieres, fieret, Pl. fieremus, fieretis, fierent.

Inf. mod.

Præf. & præ. imp fieri, esser fatto, farsi.

Præ. factum esse, esser stato fatto.

Fut. factum iri uel faciendum esse per doversi fare.

Part. factus, a, um, il ch'è fatto.

Fut. faciendus, a, um, lo ch'è per dover esser fatto.

At cetera tempora qua hic defunt, eò non adhibuimus, quo passiuorum illa sequuntur uerborum rationem, ut in præf. perf. factus, sum uel fui, in plu. q. factus eram uel fueram, & sic de reliquis.

E O.

Eo, io uado, is sit. Pl. imus, it is, eunt.

Præt. imp. ibam, io gira, o andaua, ibas, ibat: pl. ibamus, ibatis, ibant.

Præt. perf. iui, io andai, iuisti, iuit, Pl. iuimus, iuistis, iuerunt, uel iuere.

Præt. plusq. iueram, io era, gito, o andato, iueras, iuerat, Pl. iueramus, iueratis, iuerant.

Fut. ibo, io giro, o andi o, ibis, ibit Pl. ibimus, ibitis, ibunt.

Imp mod.

Præs. ita, ua tu, eat ille. Pl. eamus ite cant

Fut. ito tu, girai o andrai tu, ito ille. pl. eamus ito te eunto.

Opt. mod.

Præs. & præf. imp. utinam irem, Dio uoleſſi che io giris, o andasſi, ires, iret. pl. iremus, iretis, irent.

Præt. plusq. utinam iuiſſem, d se foſſi, gito, o andato io, iuiſſes, iuiſſet. pl. iuiſſemus, iuiſſetis, iuiſſent.

Fut. utinam, eam, o ſi uada, io, eas, eat. pl. utinam, eamus, eatis, eant.

Sub. mod.

Cum eam, andando, io, o concio coſa che io uada, eas,

eat. pl. eamus, eatis, eant.

Præt. imp. cū iſe andato io, o cōcio ſia coſa ch'io giſſi, o andasſi, ires, irit. pl. iremus iretis irent.

Præt. perf. cum iuerim, eſſendo, andato, io o concio ſia coſa ch'io ſi. ito o andato, iueris, iuerit. pl. iuerimus, iueritis, iuerint.

Præt. plu. q. cum uiſſem concio ſia coſa che foſſi et farei andato io, uiſſes, uiſſet. pl. uiſſemus uiſſetis, uiſſent.

Fut. cum iuero, quando io ſaro ito o andato, iueris iuerit, pl. iuerimus, iueritis, iuerint.

Inf. mod.

Tras. & præ. imp ire, andare.

Præt. uiſſe, eſſet ito, o andato.

Fut. iturum tiſe, dower ire, o andare.

Gerundia, eundi, eundo, eundum.

Supina itum, itu.

Particip. præſiens, euntis, part. fut iturus, a, um,

Et eodem modo coniugauis, uerbum, & eo.

FORMULA CONIUGANDI IMPERSONALIA IN I.

Tras. oportet. præ. imp oportebat præ. per. oportuit. præ. plu. q. oportuerat fut. oportebit.

Imperant. mod.

Oporteat.

Opt. mod.

Tras. & præ. imp. utinam oporteret. præ. perf.

Et plusq. oportuisset fut. oporteat.

Sub. mod.

Præs. cū oporteat. præ. imp. oporteret. præ. perf. oportuerit. præ. plusq. oportuisset. fut. oportuerit.

Inf. mod.

Præs. et præ. imp. oportere.

Præs. perf. et plusq. oportuisset: cæteris caret.

Formula coniugati impersonalia in Tur

Præs. servitur præ. imper. serviebatur. præ. perf. servitum est vel fuit. præ. plusq. servitum erat vel fuerat fut. servitur.

Imp. mod.

Præs. serviatur fut. servitor.

Opt. mod.

Præs. et præ. imp. utinam, serviretur præ. perf. et plusq. servitum esset vel fuisset, fut. serviatur.

Sub. mod.

Præs. cum serviatur præ. imper. serviretur. præ. perf. servitum sit vel fuerit. præ. plusq. servitum esset vel fuisset. fut. servitum erit vel fuerit.

Inf. mod.

Præs. præ. imperf. serviri. præ. perf. plusq. servitum esse vel fuisse.

Cæteris caret.

FRANCISCI BRIT-
LVSITANI DE GRAMMATICA.

LIBER PRIMVS.

Grammatica est recte loquendi scribendi, q;
Graec. *encheiromentum* authorum, usu auctori-
tate definita.

Huius *encheiromenta* sunt partes, Etymologia, Syntaxis,
Prolegomena, & Orthographia, de quibus ordinatim
perscribemus.

Etymologia ergo est ratio cognoscendi uniuscu-
iusque, cuius ratio in & accidentia, ut utrum vox
quae sit nomen, an verbum, cuius numeri aut ca-
sus & similia.

PARTES huius etymologiae sunt, in de oratio-
nis sunt, etymologia, pronomen, participium,
propositio, et verbum, interiectio, coniunctio.

E his distincta sunt quatuor, nomen, pronomen, ver-
bum, participium.

Haec vero quatuor non inflectuntur, praepositio, ad-
verbum, interiectio, coniunctio.

DE NOMINE.

Nomen vocabulum est, quo res per casus infle-
xum, rem aut corpus significat sine tempo-
re, ut sermo, liber.

Est autem id duplex: substantivum, & adiectivum. Substantivum nomen est, quod inflexum per unum articulum per duosue ad plurimum, sine adminiculo aut. et ut, numeral, sunt. ut vir; hostis.

Quod minus est duplex, proprium, quod unum tantum continent, & Apollo, Corinthus: appellativum, quod plurimum: ut homo, civitas.

Adiectivum nomen est, quod variatum per tres articulos seu sane vocis, non, nisi adiectivum substantivo, ab alio, continentiam:

ut iniquus — peius. pulchra — domus.

Consecrationes nominum a se accidentia vocant) sint sex, species, genus, numerus, figura, casus, et declinatio.

Species est duplex, primaria, quae non oritur aliunde, & pater: derivata, quae aliunde ducitur, ut paternus à patre.

Genera ex tri, a omni femininum, neutrum, commune, & adiectivum (nam frustra a quibusdam optimis adhibetur promiscuum.)

Miscellum nomen est, cui in declinationi praepositus articulus hic, ut hic mensis: femininum, quod habet haec, ut haec hora. Neutrum, quod declinatur cum hoc, ut hoc Imperium. Commune, quod cum hic & haec, ut hic & haec hostis: Omne, quod cum tribus articulis, seu sane vocibus; ut hic, & haec, & hic prudens, bonus bona bonum.

Dubium, quod masculinus, sexus habens rationem, utrius

uelis(modò patiatur uis) habet articulum: ut
hic uel hæc si uis.

Numeri nominum sunt duo: singularis, qui de uno
loquitur ut urbs: pluralis, qui de pluribus,
ut urbes.

Figuræ duæ, simpex ut doctus: composita ut in
doctus.

Casus, ex nominibus, quædam dandi, recipiendi, uo-
candi, & auferendi, licet sex, nominatiuus,
genitiuus, datiuus, accusatiuus, uocatiuus, &
ablatiuus.

Declinationes quinque, prima cuius genitiuus sin-
gularis exit in æ diol eo, ut hora horæ, secun-
da cuius in i, ut annus anni, tertia in is, ut pa-
ter patris; quarta in us, ut gradus gradu, uen-
tia tamen eadem declinationis in u, eandem
terminationem retinent in singulari per omnes
casus, iternus, uernus, item in datiuo & ablatiuo
pluralibus u, ut uenia ueniabus. Quinta cuius ge-
nitiuus exit in ei ut dies diei

DE PRONOME.

Pronomen pars orationis est, quæ & casibus
flexit, & pro nomine ponit solet, ut ego, tu, ille,
sunt autem pronomina quiddecim, ego, tu, sui, huius,
iste, ille, ipse, is, meus, tuus, suus, noster, uester,
nostras, & uestras,

E quibus item demonstratiua sunt hæc; ego, tu,
hic, iste, ille, Relatiua hæc; is, ipse, ille; Recipro-

FRANCIS. BRIT. LV S.

cala, et J. aus. Po. Jesuus; meus, tuus, suus, noster, uester, nam n. stras, & uestras, gentilia.

Pronomina uero confectiones sunt septem, species, genus, nomen, figura, persona, casus, & declinatio.

Species est duplex, ut item in nomine; primaria ut ego, tu, illi, & cetera, & secunda.

Derivata, ut meus, tuus, eius, noster, uester, nostras & uestras, quæ a gentiliis primitiuorum mei, tui, ei, derivantur, ut a gentilio n. ei, meus, a. um, a. gentili, n. g. a. n. i. n. strum, noster, a. um: & sic cetera.

Genera sunt tria, partim scilicet tribus uocibus, partim sex uocibus, ut mens, mea, mei, & cetera, & hæc & hinc nostras, & ego, tu, qui, quæ item recipiunt, omnia genera.

Numeri duo in singulari, ut ego; pluralis, ut nos.

Figura item tria, scilicet hic, & cetera, & cetera.

Personæ tres; prima, ut ego; secunda ut tu, tertia ut ille, ceteris omnibus tam pronominebus, quam nominibus ac participiis quæ hinc personæ tertia, exceptis uocatis, quæ ad personam referuntur secundam.

Casus sunt item sex, sicut in nomine.

Declinationes quatuor: prima quæ mittit genitiuū in i, ut eg, mei, tu tui: Secunda quæ in us, ut hic huius, ille illius, Tertia quæ mittit in i, & æ, ut mei, meæ, mei. Quarta quæ in is, ut nostras nostratis uestras uestratis.

De Verbo.

Verbum pars orationis est quæ cum multis temporibusq; inflexa, actionem passionemve significat vel utrumque.

Verbi conjugationes sunt octo generis, modus, tempus, numerus, pluralis species, figura, & coniugatio

Genera verborum sunt duo, personale, & impersonale

Personale verbum est, quo tres sexque modos, personæ, numerosq; inflectitur.

Impersonale vero, quod tametsi tertiam singularis numeri personam referat, nam & tamen numerus, illis personis habet, quod item fertur duplici; active vocis int. ut docet, & passiva in 1^a int. ut fertur.

Genera verborum personalium sunt quinque activum, d. actum, utrumque, commune, & d. passivum.

Activum, d. actum, quod cum modo sonat, additio est ut respicit passivum in 1^a, ut morabor.

Passivum vero, quod d. conuertitur in or, detractum eadem litera redari potest activum in o, ut amor amo.

Neutrū, quod etiam si finit in o, non tamen format passivum in or, ut studio.

Deponens quod deuenit in ei, non fit ab activo in o, & tamen activam retinet significationem, ut sequor.

Commune, quod item finitum in or, non fit ab activo in o, & tamen utranque habet significationē, ut amplector.

FRANCIS. BRIT. LV S.

Modi uero tres sunt omnesque: Indicans, Imperans, Optans, seu iungens, & Infinitus.

Tempora item quatuor. Præsens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum plusquam perfectum, & Futurum.

Numeri duo, singularis ut amo: pluralis ut amamus.

Personæ tres, prima, secunda, tertia, ut amo, amas, amat.

Species due, prima ut lego, derivata ut lætito.

Figura item due, simplex, composita; ut amo, redamo.

Coniugationes uero tres sunt quæ uerborum, prima cuius secundum personam singularem præsentis temporis indicantis modo diximus, & infinitum in are ut in amas, amare.

Secunda cuius eadem persona in es, & infinitum in ere præteritis modo diximus, docere.

Tertia cuius omnis persona in ere correptum; ut lego, scribo.

Quarta quæ nec ut eandem personam in is, & infinitum in ire, ut alicuius, amare.

De Participio.

Participium uox est, quæ a uerbo deducta, per casus inflectitur cum tempore.

Dicitur autem participium a parte et capio, quod partem capit a nomine ut pote genera et casus: partem a uerbo, ut significationes & tempora: partem ab utroque, ut numerum & figuram.

Con-

Consecutiones ; participii sunt octo. species, genus, tempus, significatio, persona, numerus, casus, & declinatio.

*Species est una tantum; omnia etenim partici-
pia derivata.*

Colica triplima, utrum, famirinum, neutrum om
ne, si non una ad eum tantum una termi
nata, et alia, ut in hac, hoc amans:
quod, ut in hac, ut in hac, amatum.

Теперь же, когда мы знаем, что α — делитель β , то α делит β и β делит α .

Sign '...', the will that was made, and the fact
that it was made in the...

Si ea item facis, pia attu & uocis ea, quae cun-
cunque modo sint temporis, tui bis deserviant
fidei tuae & scilicet, ut amans amatus, &c
que sunt in te, &c. &c.

*Illam rem patitur et quæ natus est et her'is significat
tibi. primum; ut capulus napulatus, sic
imitatus per me acceptus et imitandus.*

*Figura: art. 11. eorum d. x. simp. ex. composita, ut
legens, relegens.*

Num. i duo, singularis ut legens, pluralis ut legentes.

C_1, n, q a m m. 10. 11.

Deinde adverbios, particulas namque preteriti tē
ponam, futuri et imperii primum, secundum,
et tertium. An! conuertitur substantiuum
derivationem, ut amatus, amata, amatum, sic a-

FRANCIS. BRIT. LVS.

maturus, & amandus: at præsentis temporis in
ans uel ens, tertiam: ut amans amantis, legens
legentis.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio particula est quæ alius orationis
partibus interdum apponitur: ut ad te, er-
ga illum, interdum eas componit, ut per, ego,
redamo.

Præpositioni accedit solùm casus, atque is accusati-
uus, uel ablatiuus.

Præpositiones quæ deseruiunt accusatiuo sunt, ad,
apud, ante, aduersus, aduersum, cis, citra, circi-
ter, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra,
infra, iuxta, ob, pone, per, propè, propter, secun-
dum, post, trans, ultra, præter, supra, usque se-
cus, penes.

Deseruientes ablatiuo, sunt; a, ab, absque, cum, co-
ram, clam, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus.

Accusatiuo & ablatiuo sunt, in, sub, super, &
subter.

Quæ non nisi in compositione reperiuntur, sunt; an,
con, dis, di, re, se,

DE ADVERBIO.

Adverbiū orationis pars est, quæ ferè semper
adhæret uerbo, eius adiuuans significationē.

Aduerby consecutionis sunt tres, species, figura, & significatio.

Species sunt duæ; primaria ut sæpe; derivata ut sæpius.

Figure item duæ: simplex cõposita, ut diu iamdiu.

Significationes multæ; ut numerandi, affirmandi, loci, temporis, quantitatis, qualitatis, cum alijs pluribus, quas actio, & magistri docebant.

DE INTERIECTIONE.

Interiectio particula est, quæ alius partibus interiecta animi exprimit affectum, ut heu mihi, heu me.

Interiectionum accidunt duæ; figura nempe & significatio.

Figura simplex ut heu, composita, ut cheu.

Significatio multiplex; ut dolentis, admirantis, cum similibus, quas usui magistrisque remittimus.

DE CONIUNCTIONE.

Coniunctio particula est quæ ceteras partes orationis connectit, sensumque cõiungit.

Coniunctionis consecutiones sunt tres, figura, ordo, & significatio.

Figure duæ; simplex composita, ut enim, etenim.

Ordo triplex; præpositus, postpositus, & in-

FRANCIS. BRIT. LVS.

diferens.

Prepositi ordinis coniunctiones, hoc est, quæ in oratione semper præponuntur, ut, ut, hæc, re, ac, at, est, & sed, aut, ut ne, nec, neque age, seu, sine, si, sin, itaque.

Postpositi, quoque, autem, uero, quidem, enim, ~~enim~~ tum hæc tres, quæ, ne, ut, quæ Grammatici vocant encliticas.

Indifferentis orationis sunt coniunctivæ, quæ modo præponuntur, modo postponuntur, ut, atque, igitur, itaque, quoniam, quia & si, quæ est uia humani di.

Significatio, seu ut alii uicant, species coniunctionis est uariæ, ut c. præpositiva, quæ item c. frequentior & magis præpositiva, ut quæ c. præpositiva tam sensum quam uerborum ueritas præponit, quæ ac, atque, quoniam, quoque, ut, utemur, ut, ut, sed, autem, uero; Tum demonstrativa, Interiectiva, cum aliis id genus, & ac de his & magis modo cebit; nec etenim ad leuissimi momenti rebus censemus pueros confundendos, uel re tardandos.

DE ANOMALIS.

Nomina caduntur anomala, quæ aut genere, aut declinatione a cæterorum regulis discrepant.

De his quæ genere.

E his igitur quæ genere differunt, quædam singularem numerum generis obtinent masculini, plu-

ralem uero neutrius; ut *Tartarus*. *Tartara*: quædam singularem sceminini, & pluralē neutrius; ut *caruajus*, *carbala*; quædam singularem generis neutrius, & pluralem masculini, ut *cælum*, *cæli*, cum similibus.

Hinc & ceteri possunt quæ abundant genere, ut *baculum*, *baculus*: *buaus*, *buxum*, cum alijs huiusmodi.

De ijs, quæ declinatione.

Alia item declinatione discrepant, cum singularem habent declinationis alterius, pluralem autem alterius, ut *mas* singulari numero declinationis est tertiæ, plurali uero uariæ, secundæ.

His dato ea, quæ declinatione deficiunt, ut nihil, *mas*: aut quæ abundant, ut *conclauē* *conclauum*, aut quæ altero numero carent, ut *aurum*, *armenta* quæ casus ut *his*, *uim*, *am*, cum similibus quæ ipse Authoribus legendis cognoscere compura.

DE PATRONIMICIS.

Patronymicum nomē est quod derivatum præsertim à patre filios, uel filias, nepotes uel neptēs aut aliquem item ex posteris eius, a quo derivatur, significat, ut *Priamides*, *Acacides*.

Horum triadunt et quatuor terminationes, *ES*, *IS*, *AS*, & *NE* sed hæc rara.

ES.

In es, declinationis sunt prima & ea tantum masculinæ

FRANCIS. BRIT. LV5.

lina (nam cetera omnia feminini sunt generis)
formanturque hæc à gentiuis primitivorum
nomini declinationis prima, secunda, & tertia.

Si a nominibus prima ( ) gentiui mutetur in des,
ut *Aeneæ Aeneades*.

Si a secunda nominibus, eius declinationis gentiui
erit aut per .i. singulum, aut duplum.

In simplo addito des ut *Telei Teledes*, *Telei Telei-*
des quamquã etiam & *Pelides* *I dupli alterum*
mutato in a, ut *Meneti menetiades*.

Observatio.

Addunt tamen interdum etiam poete, ac detra-
hunt; ut *Atlanti Atlantides*, *Aeneæ Aemides*
pro *Atlantides*, & *Aeneades*.

At a nominibus tertia declinationis, à dativo for-
mantur hæc nomina adiunctia des, ut *Nestori*
Nestorides.

In is, & as.

In is, & as, declinationis sunt tertia, formanturq;
à patronimis masculinis ablata de, ut *Acoli-*
des Aeolis, *Menetiades Menetias* quavis quæ
per as, interdum etiam aliter excant, ut ab *Ae-*
neades, *Aeneis* : a *Ihesides*, *Ihesidis*.

E.

In E, quæ (ut dictum sunt rara, declinationis sunt
prima & formantur à triplici gentiui nomi-
num declinationis secunde .i. *II*, & *EI*, ut sunt
Adraſti, *Acrisi*, *Nærei*.

Simplo, I, addito ne; ut *Adraſti*, *Adraſtine* :

I dupli alterum nertes in o, ut *Acris* *Acrifone*:
Gent. uo ei, ex puncta e, superaddito ne, ut *Nax*
rei. *Naxine.* i. iua *Naxei*.

DE TRIPLICI GRADU comparationis.

Comparationis gradus est triplex; positivus,
 comparativus, & superlativus.

De positivo.

Positivi gradus sunt ea nomina adiectiva quorum
 augeri potest, seu immitti significatio, ut in-
 stus, levis.

Exc.

Ea tamen adiectiva nunquam, aut rarò quidem
 sortiuntur hunc gradum, aliumque formant ex se
 se; quæ notalem habent ante is, uel us; ut *tenuis*,
ingenuus.

Quibus etiam addito ea, quæ desinunt in *almus*,
 aut *bundus*, ut *almus*, *moribundus*.

De comparativo.

Comparativa nomina in *or*, & *us* finiunt; forman-
 turquæ a genitivo positivorum secundæ declina-
 tionis addita *or*; ut *iusti* *iustior*; uel a dativo po-
 sitivorum tertie: ut *leni* *lentior*.

Ex.

Exciipiuntur tamen quadam, quæ canonem hunc
 non servant; cuius generis sunt, *magnus* *maior*
maximus; *bonus* *melior* *optimus*; *malus* *peior*
pejissimus; cum nonnullis aliis id genus.

Appendix.

Quedam præterea cum uerbis uolo, facio, & dico
composita, præstant in entis, ut mal. uolus;
mal. uolens, & ceteris n. uolens, & ceteris. mani-
cus munificentis: Quæ uero ita uoluntati
exant in entis, ut mal. uolens, & ceteris,
sic cetera.

DE SUPERLATIUIS.

Superlatiua tripliciter fiunt; in finis, Ri-
mus, Limus.

Quæ in finis, formantur à genitiuo positiuorum
secundæ uel terciæ declinationis addicta finis,
ut iusti, iustissimus. leui, leuissimus.

Exc.

Excipiuntur tamen illa eadem, de quibus obiter di-
ctum in comparatiuis.

Quæ uero in rimus, à nominatiuo masculino positi-
ui in er formantur addendo rimus; ut ceter, ce-
terrimus.

At quæ in limus; à datiuo addendo mus, ut simi-
li simillimus, sic facilimus, humilissimus, agilissimus,
docilissimus, & si quod aliud reperitur huiusmodi.

DE RELATIUIS.

Relatiuum nomen est, quod rem anteceden-
tem refert estque id duplex, substantiæ, et
accidentis.

Substantia relatiuum est, quod nomen refert sub-

stantivum; cuius generis sunt qui, quæ, quod, ille, is, ipsi, idem, qui, sunt, alter, alius, reliquus, cætera cæcivum, nisi cum reperitur cæter.

Relativum accidentis est quod antecedens refert adiectivum; huius generis sunt qualis, quantus, cuius, cujus, quot, quotus, sic quoduplex & quoduplus.

Cuius item relativi natura est, ut cum subsequenti congruat substantivo, ut animal narium, qualis est mulier.

DE GENERE HOMINUM.

GENUS in nomine aut significatione, aut terminatione dicitur.

Can. 1. De genere & significatione.

Omnia nominata non significatia mares, generis sunt masculini, ut Petrus, vir, Consul, Apollo,

2 Masculinum item & femininum utque sunt generis, ut, Atreus, Iudanus.

3 Nomina femininum, aut tantum pertinentia ad feminas, quæ sunt nomina; ut Helena, mulier, ut, 11, 41, 11, 11.

4 Urbium item, ab eadem, continentium, Nantium, et insularum, eadem, ut, 11, 11, 11, ut Neapolis, Cerasus, Funalius, Argos, Samos.

Exc. 1. Excipiuntur tamen hæc arborum, laburnū, lignum, robur & iuber, quæ neutrius sunt generis tum oleaster, quod masculinum.

Exc. 2. Nonnulla præterea urbium in ur, & um desinunt.

FRANCIS. BRIT. LV5.

nentia, ut *Auxur, Tarentum*, quæ neutrius.

5 *Literarum nomina* ut *A. B.* vel *familiam*, vel neutrius sunt generis: quævis *ispius neutrius*.

6 *Nomina maris, & famulus* si *uicantia*, communis dicuntur: generis, ut *hic* vel *hæc hostis*, princeps. adueria, cum similibus,

Appendix.

Quibus si neutra addi poterit significatio, generis erunt eis: ut *hic & hæc rudis*, & *hoc rude*; *hic & hæc & hoc felix*.

De genere ex terminatione.

A.

Canō. 1. *Nomina primæ declinationis in a desinentia* (exceptis *us*, quæ per canonem cognoscuntur significationis) generis sunt *famulum*, ut *hæc hora*.

Ex. Excipitur tamen *Adria* pro *Veneto mari*; tum *cometa & planeta*, quæ sunt generis masculini.

Appendix.

Quæ uerò *tertiæ declinationis in a* desinunt; generis sunt neutrius, ut *hoc thema*, *poema*, Tum *secunda singulari carentia*, ut *arma*.

E I.

2 *In e & i. desinentia* (in *do* latina illa sint) generis sunt neutrius, ut *sedde*, *smapi*; *fingi* tamen est generis omnis.

O.

3 *In o. masculina* sunt, ut *sermo*.

Ex. *Est in o carentia corpore, & uerbalia in io,*
quibus adduntur canatio, portio, caro, Tum
in do & go desinentia, sunt feminina, ut reli-
gio, accessio, longitudo, imago.

Hæc tamen cardo, ordo, udo, harpago, & ligo,
sunt masculina, pondo uerò neutrum: præsto
omnis generis; nam margo & cupido, sunt
ambigua.

V.

4 In V, neutra ut cornu.

C.D.L.M.T.

5 In C.D.L.M.T. neutra; ut lac, quid, animal, au-
rum, sit,

Exc. *Præcipiuntur tamen sal, consul, & sol, quæ ma-*
sculina; tum uigil, fugil, præful, exul, quæ
communis: & in quam, quod est generis
omnis.

An, In, On,

6 In an, in, on, græca omnia, & in isculna; ut poe-
an, delphi, dæmon.

Exc. *Præcipitur tamen sindon, saminitum: tum*
quæ in on sunt declinationis secundæ, ut bar-
biton aylon, quæ tron, generis neutrius.

En.

7 In en, neutra; ut nomen, lumen.

Exc. *Præcipiuntur tam eni selasia; ren pesten, fla-*
men, cum, deducis a nullo cano, ut tiberen,
lyricen, & hæc græca, lychei splen, lien, attæ
gen hymen, quæ sunt generis masculini.

FRANCIS. ERIT. LV S.

Ar.

8 In ar neutra ut calor, calor, amar.

Ex. Ar. calor, amar, calor, amar, & par cum compo-
sitis q. d. est calor, amar.

Er.

9 In er as. neutra, ut puer, passer

Exc. Hæc tamen, calor, calor, calor, calor, passer, papa-
re, passer, calor, calor, calor, calor, calor, calor, calor, calor,
ziber generis sunt neutrius: at pauper, puber,
communis: licet ei autem, samini.

Ir.

10 In Ir masculina, ut uir; martyr tamen com-
mune.

Or.

11 In or masculina, ut amor.

Exc. Arbor tamen saminiū est: at ador æquor,
amor, & marmor, neutra, author uero & marmor,
conuincat, conuincat, loqui a calore, corpore, &
decori generis omnis, ut decolor, tricolor, in
decor.

Ur.

12 In ur neutra, ut marmor.

Exc. Masculina pot tamen fursur, satur, turtur, et
uideri: committit, Astur, Augur, fur, & li-
gura: at omnis generis reperitur tantum
citur.

As,

13 In as femina, ut tempus,

exc. Hæc tamen excipiuntur masculina, as assis, uas

FRANCIS. BRIT. LVS.

quæ deducuntur ab asse, ut ves-sis, semis-sis.

Hæc uerò communia, asinus, canis, ciuis, dis, ex-
torris, hostis, iuuentis, lamnis, sodalis, testis.

Hæc generis omnis, uicissis, tricuspis, & ex-
anguis.

OS.

In os masculina ut res, agros.

exc. Exceptis tribus cis, argos quæ sunt femini-
na, tum bis, ciuis, compos, in-fos, & sacerdos,
quæ communia, & argos, chaos, epus, melos, os
oris, & os ossis, quæ neutra.

V S.

Finita in us tam secunda, quàm quarta declina-
tionis sunt masculina, ut Annus, Gradus.

exc. Hæc tamen sunt feminina, acus, iulus, ciuis, car-
basus, colus, domus, ficus, humus, idus, manus,
porticus, tribus, uinus, tum quæ Græci in os,
latine efferuntur per us, ut papyrus, metho-
dus cum similibus.

At uirus, uul-gus, & pel-gus neutra: quanquã uul-
gus reperiatur nonnunquam etiam masculinum:
penus uero & specus, dubia.

Append.

Finita in us tertie declinationis generis sunt neu-
trius, ut nemus uulnus.

xc. Hæc tamen sunt masculina, lepus & mus: tum
hæc femina, incus, iuuentus, palus, pe-
cus, pecudis, salus, senectus, seruitus, subscus.
& uirtus: At grus, ligus, & sus, communia: in

FRANCIS. BRIT. LIS.

bix, calix, cimer, codex, cule, formix, frutex,
grex, harpax, iudex, amax, murex, pollex, su-
lex, um, v, tharax, narex, virex: Tumulæ
dubia; cōfr. cōtex, m. lica, cūx, pūmex &
fīlex. præter a dūx, cōmūx, cōmūmūa.

Append.

Adiectiva in x, sunt generis omnis ut sœ'x, cœdæ.

Iam vero numeralia nomina a quatuor u. u. ad
centum, quæ variè exiunt, ut quinquē, decem,
viginti cum his quæ interposita sunt, quæque se-
quuntur, sunt generis omnis.

DE TRAFTRITIS VERBORUM.

P R I M A E conjugationis verba præteritum
mutant in au, ut amo amavi.

exc. Hæc tamen excipiuntur, quæ in ui syllabas si para-
tas exiunt, crepa, crepavi, amo, amavi, mico, (cuius
tamen compositum dimico facit dimicavi) ne-
co, neco, noco, noco, ueto, tum hæc duo quæ mit-
te t etiam & au, neco, fici, ueto, ueto, duo itē
quæ in ui, Iau, laui, iuvo iuui; tum slo fletu,
do d. di.

De secunda conjugatione.

S E C U N D A E conjugationis, verba in ui di-
mutant, ut docui, docui.

1. exc. Excipio excipio, quæ in si algeo, ardeo, fulgeo, iubeo,
maneo, cum compositis (his quatuor tamen ex-
ceptis

ceptis emineo, immineo, praeimineo, & promineo
 quae in his diuisas exeunt) mulceo, mulgeo, video,
 sorbeo, quod item dat sorbus, suadeo, tergeo, &
 turgeo, turfi.

Sec. exc. Hac item quae in di, sedeo, strideo, uideo,
 prandeo prandi, & pransus sum, quibus addun-
 tur quatuor primam syllabam geminantiā mor-
 deo, pendeo, spondeo, condeo, mamordi, pependi,
 sponpodi, totondi mittentiā.

3. exc. Hec i, ii, argeo, frigeo, luceo, lugeo, sugco, suxi.
 At in u o desinentia, pariunt in ui; ut fauco, foueo,
 faui, foui: conuueo tamen dat conuixi, & ser-
 ueo serui.

Appendix.

His addemus à prius uerbis leo & pleo, compo-
 sita, quae item mittunt in eu, ut uideo, compleo, re-
 leui, comp. eu. tum haec quatuor cieo, fleo, uideo et
 uideo, quae aint cui fleui, neuui, & uideui, oleo uciò
 dat ciui, cum ab eo comp. sita ex aint in eu, ut
 redoleo redoleui sic ad leo.

At audeo, gaudeo & soueo, iustar passiuorum habēt
 praeteritum, ausus, gausus, & solutus sum.

De Tertia coniugatione.

TERTIAE coniugationis uerbis, cum diuerse
 illorum exeant praeterita, communis canon acri-
 bi non potest, ad quem omnia referantur. si ite-
 ria terminationum assignantur regulae, ad i, uas

FRANCIS. BRIT. LVS.

9 In no hac : cano cecini (cum tamen ab eo compo-
sita in ui diuisas mittant , ut concinui recinui)
cerno creui, gigno gerui, lino lina. uel liui, po-
no posui, sino iui, sperno sperui, sterno stravi &
tenimo tempfi.

Po.

10 In Po, pariunt in pfi, ut serpo serpsi.

exc. At hac duo non eruant canonem, rumpo ru-
pi strepo strepi cum compositis.

Ro.

11 In Ro hac; curro cucurri, zero zessi, quero qua-
siui, tero triui, urro uui, uerro uerri uel derri,
fero leui, quod praeteritum sequuntur ea com-
posita, quae pertinent ad rem iustitiam, ut con-
fero comui, nam cetera, per ui diuisas mit-
tunt, ut disero aspero diserui, asperui cum
similibus.

So.

12 Finita in so, pariunt siui, ut lacefso lacefui.

exc. Haec tamen quatuor carefi, facefso, incefi, & uifi : si uero an-
tem dat pinfui.

To.

3 In To hac; p. flo fi, x. plecto plexi, at ne flo seu ne
xo & pecto dant xil ne xui. meto missi, mecto
misi, peto petui, sterto stertui, uerto uerri, sibile
fuiti, & fleti, composita uero tantum iusti.

Vo

14 De V litera uocali, liquida et consonanti ante. o.

Verba in *V*o uocales ac diuisas syllabas excun-
tia, in *it* item diuisas mittunt; ut *induo indui*,
imbuo imbui.

exc. Exciipiuntur hæc tria; *fluo*, *pluo*, *struo*, quæ
dant *fluxi*, *pluui*, *struxi*. At quæ *V* liquidam an-
te, *o*, habent, in *xi* patiunt; ut *singuo* *linguo* co-
quo, *tinxi*, *linxi*, *coxi*, quauis *linguo* mittat liqui-
dum. Quæ uero eandem habent consonantem, in *ui* fa-
ciunt. ut *solui*, *uolui* *salui*, *uincum* tamen *uino*
dat *uixi*.

15 In *xo* hæc duo, *nexo* *texo*, *nexui* *texui*.

De Quarta coniugatione.

1 *QVARTAE* coniugationis uerba præteriti
in *ui* habent in *ui*, ut *audui* *nutriui*.

exc. Hæc tamen aliter exiunt, *facio*, *fulcio*, *raucio*,
facio, *faci*, *fulsi*, *raui* *larci*; *amicio* *amiciui* &
amiciui; *haurio* *hausi*, *gatio* *salui* & *saluiui* & sic
composita ut *exilio*) *amicio* *lanxi*, *sepio* *sepsi*, *ue-*
nio *ueni*, *uincio* *uixi*, nonnunquam item *uinci-*
ui, compositaque a *facio* in *ui* diuisas mittunt;
ut *aperui*, *operui*, *excep* *tis* tamen *duo* *us* *compo-*
rio, & *reperio*, quæ dant *comperi* *reperi*.

In uerborum præterita atque item coniugatio-
nes observatio.

In præterita Canon primus.

Verba composita è simplicibus priorem syllabam
in præterito gemmantibus, simplicis priorem

FRANCIS. BRIT. IVS.

abruunt; ut mordao momordi, emordao remor-
di, tendo teteu, atendo intencium amantibus.

exc. Excipitur etiam composita ab his quatuor;
pono, tu, ista, qua utamur, et cetera; ut
repoponam, ad ista, m. ad, edo ad, tem, respu-
gi apono, et sic cetera. Item, et cetera, et cetera,
minant, cum cetera composita amittant; et com-
pugi, accurri.

In coniugationes canon secundus.

VERB. 4 composita non sunt, cum sequitur
coniugationem, ut amo amas, et damo edamur,
lego legis, et cetera, et cetera, et sic cetera.

exc. 1. Dadas con il prime, ab ea tam et compo-
situs tribus exceptis circumdo, et mudo,
per mudo, et mudo, et cetera, ut red to reddis, per do-
is, et cetera, et cetera, cum similibus.

exc. 2. Eundem modum etiam coniugationis à lano, et
composita, ut abluo, lino. Item et que a cubo,
mudo illi et cetera, et cetera, et cetera, et cetera,
bis; nam que mudo, sunt prime; ut recubor, et
cum similibus.

exc. 3. A quo ita secundæ coniugationis verbo,
que reperitur composita, et cetera sequatur;
ut accio accis accire.

Cuius etiam sunt coniugationis que componun-
tur à pario, ut comperiri reperiri, tum unicuique
respire a sapio, nam desipio simpliciter sequi-
tur tertiam.

- V**erba mea praesto tui in bi, supina
 habet, et sic ubi n; lambo ra-
 men, p. 100. 1. 1.

2. Intra quatuordecim dies post mortem, legi-
latus, et non p[ro]statum a
p[ro]statum autem p[ro]gi, far-
sum, et c.

- In a ... ..
... ..

- [Faint handwritten notes]*

- A'près cela, il est évident que la loi de l'équilibre est la même pour tous les corps, et qu'elle ne dépend pas de leur nature.

- Li—sum.

- 5 In mi, fi, pi, u, ri, na, ha, bē, t in s, cum, ut emi, em, pi, ō
ri, pi, ri, re, um, car, si, car, re, um.

Ni

- 6 In ni duo; ueni uentum, cecini cantum, cuius composita amittunt in e, ut concinui concentum.

Ri

- 7 In ri hac duo dant sum, cucurri cursum, uerri uersum, at pario paritum habet & partum, cum ab eo deducta mittant in ertum, ut conperio compertum.

Si — sum.

- 8 Præterita in si labent supina in sum; ut risi risum: hæc etiam s genuant, cessum cussum, iussum, missum, pressum.

9. At hæc nariè efferunt; gessi gestum, hausi haustum, indulsi indultum et indultum, torsi tortum & corsum, usi ustum: tum hæc tria farsi fulsi farsis, mittunt sartum fultum factum.

Ti,

- 9 In ti hac; uerti uersum, steti statum, à quo composita mittunt in itum & in atum, ut conslitum uel constatum, at sisto stis; dat statum, compositaque solum itum, ut astui astitum.

Xi & Qui — itum.

- 10 In xi & qui mittunt in itum, ut duxi ductum liqui, liitum hæc tamen amittunt n, sinxi, minxi, pinxi, rinxi, strinxi strictum.

Hæc uero dant xum, pgo, stictio, fluo, nexo, pectio, pexum.

Vi diuise — itum.

- 11 Quæ in vi diuise syllabas exeunt, supinum habent

in itum; ut uerui ueritum.

exc. Excipe tamen ab hoc canone hæc; alui alitum
et altum, amicus amicum, carui caritum & cas-
sum, cenſui cenſum, colui cultum, conſui con-
ſultum, excellui excellum, ſic antecelſum & præ-
celſum, neſſui neſſum, malui malum, nexui, nexum
ocului oculum, potui potum, peſui peſum, piſui
piſum, rapui rapum, tenui tectum, texui tex-
tum, torreo totum, tum fricui, necui, ſecui, quæ
dane ſcitiu uelut ſectum, compoſitaq; à ſero,
quæ in erum, ut diſerui diſertum, deducitq; à
cano, quæ in entum, ut concinui concentum, nam
à perio mutant in erum ut reperiui, com-
pertum.

Append.

Iam uerò ſi præteritum in uerit à uerbo excun-
ti in uo diſſilat, tum uerum erit in utum, ut in
duo indui induitum, diſui diſutum, quannus eius
ſimplex ruo mutat rutum.

Ue — tum.

12 Præterita in u. uſque in a labent in tum; ut ama-
ui amatum.

exc. Excipe à l leui, qui d dat adultum, agnoſco co-
gnoſco, agnuium cognuium, caui cautum, faui fau-
tum, leui letum, inuui iſum, conſui conſutum
laui letum, lautum, & lauatum, ſaui paſtum, po-
taui potum, petui petum, ſalui ſaltum, uenui ue-
num, uolui uolutum, ſolui ſolutum, & ſepelui ſe-
pultum.

In V. ... con un buon deponen-
te che ...

[illegible][illegible]

DE IRRBIS ANOMALIS
J. A. D. L. 1611. Canon.

A Nonchalantia dicitur in illa appetitum
reos, quæ a ratione voluntis, ut modis,
temporis, tractat rei, spæ, et defectu ad plu-
rimum regit, ut non quædam sit.

Deus, que non quadrant ratione flexendi.
Summo, o, pro, edo, quibus addito utramque, & eo

FRANCIS. BRIT. LVS.

Tum hæc alia , quæ sunt comico porta perquam familiaria. *cado cædite ; apage apagete, sodes , iulius, sis, apagelis, capsis, uidesis, cæcesis , quæ item a quibusdam in coniunctionum loco poni solent .*

De verbis deficientibus præterito , & supino.

PRÆTERITO carent hæc ; furio , fero . tollo , ferio , glisco cum omnibus inchoantibus uerbis : è us tamen præter glisco , cætera omnia mutuantur ab aliis , ut *injanui, tuli , sustuli , percussit , & sic exardeſco , exarſi , ab exardeo è quo deducitur , cum similibus .*

Supino carent primo quæcunq; carent præterito , ut *aio, glisco , carent item alina , neutra , deponentiaq; nonnulla , cuius generis sunt timico, diſco, fulgeo, frigeo, medeo, remiſſeo, cum aliis non nullis.*

FRANCISCI BRITI³⁹

LVSITANI DE OCTO PARTIUM orationis constructione.

LIBER SECVNDVS.

Syntaxis (latine constructio) est recta & legitima partium orationis in ipsamet oratione constitutio .

Huius consecutiones sunt duæ, concordantia, & regimen.

Concordantia (latine convenientia) est triplex;

Adiectiuum cum substantiuo, Nominatiu cum verbo; Relatiu cum antecedente.

Regimen autem uarium & multiplex.

Sed utrunq; tam uis, quam breui fieri poterit, cõplellamur.

ADIECTIIVM cum substantiuo in tribus conuenire debet; in genere, numero, & casu, ut *Vsus mirificus: Amicitia uetus.*

Relatiuum cum antecedente in genere & numero congruet, ut eandem fidem hominum in tua dignitate sensisti, quã ego in mea salute sum expertus.

Append.

At idem positum inter diuersi generis substantiua, quæ significant rem eandem, in genere cum utrovis conueniet ut *Propius a terra Iouis stella feror, quæ Phaëson dicitur. & Animal plenum*

ratiōis & consilia, quem vocamus hominem.

De Con'ine cum gentilibus.

Quoties a gentilibus recitatur, & tenens sub
 stantiam, & materiam, & formam, & virtutem
 calum, & virtutem calum, & virtutem calum in fe
 ru veteris.

Append: v.

At si illi tam utrumque, & tam fortis, & tam bonus,
 tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 lexis delicta mea.

Non, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 qui, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se.

Gentilis, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se.

Alioquin, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se.

Alioquin, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se.

Superior, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se,
 dicitur, & tam per se, & tam per se, & tam per se, & tam per se.

Reperimur nec tamen interdum etiam cum abla-

FRANCIS. BRIT. LV5.

postulant, ut *Novitatis avidus*; *Consciens re-*
li.: *Novarum rerum curiosus.*

Adiectiva nomina scientiam, cognoscendam, desiderium
aut his contraria significantiâ, & initium re-
gunt; ut prudens, cognitus: Dives pecoris.
Avarus pecuniæ. & sic contraria, Gnavus ma-
lorum, inops opum, cum simili vus.

Significantia similitudinem æqualitatem, aut con-
traria; genitivum, vel dativum regunt: ut fi-
lius similis patri, vel patri, servus æqualis do-
mini, vel domino sic dissimilis, inæqualis, &
his similia.

Eandem etiam constructionem habent hæc nomina;
cognatus, proximus, affinis, amicus, sim-
ilimus vicinus, & alienus. ut affinis Caesaris, vel
Caesari, & sic cetera.

Substantiva nomina habere cessant genitivum, vel
ablativum significatiâ tantum vel utitur, ut
ut vir summa prudentia, vel nomina prudentia,
senex velana mentis, vel utlana mente.

Eosdem casus habet hoc nomen certior, quinquam
ablativo additur præpositio hoc; ut vellem do-
mesticorum rerum fieri certior, vel de velus
domiciliis.

Cum Dativo.

Nomina quibus utilis, damnum, gratificatio,
nocturnas, summo affinitudo significatur, aut
contra; dativum regunt, ut utilis aliis, innu-
tilis

illis sibi gratias omni us suavis emittis: obnoxius nemini aptus bellus, quantus item ad bellum.)
Et sic in, raris, in nautis, in pueris, & similia.

Itē uerba tam in uitis passim significatiōis, & partitū, plurimū, cum sunt nemina; ut bene flebilis quantus occidit. & res memoranda nouis annalibus.

Cum accusatiuo.

Nomina adiectiua mensura regit accusatiuum uel ablatiuum, mensura, ut ceculis altus palmum: longior longior est, impediens per accusatiuum usitatus. Quam constructiōem, prater suum proprium casum, habent et comparatiua; ut sum te altior tribus digitis: qui itē ablatiuus ē frequētiōr accusatiuo.

Iam uero quæ a poetis, Græca consuetudine, accusatiuis coniunguntur, a omnino sunt per figuram symmetriam, ut in arboribus sunt, nuda genu, & unus colle. Et si fructus, i. habens unus fluentis collectos, cū similibus.

Cum ablatiuo.

Hæc adiectiua construuntur cum ablatiuo; ornatu, præditu, & feruente, contentu, fecundu, locupletu, diuitem, onustum, dignu, indignu, penitu, capitu, cassu, extorris, ortu, uacu, uidu, tritu, fretu, & plenu: ut dignu es odio; negotiis curisq; uacui: quantu etiam dignu, & plenu cum genitiuo.

Sunt etiam adiectiua nonnulla habentia post se ablatiuum eius rei, secundum quam uel ratione

FRANCIS. BRIT. LVS.

cuius affirmatur de quopiam: ut *Andrius genere: albus colore: prudens consilio: maximus natu: Lusitanus natione.*

Iam uero substantiuum & adiectiuum absolute quin regantur ab aliquo, in oratione inter se non collocantur, cum præteritum temporis præteritum agit, significamus: ut *Imperator. Cuiusmodi primum in Indiam nauigatum est.*

DE VERBO.

OMNE uerbum personale finitur: licet regat ante se nominatiuum eiusdem nominis, & personæ: ut ego scribo; tu canis, nos luditis.

De Verbo cum nominatiua.

Omne uerbum substantiuum, & uocatiuum, aut quod illorum uim habet, constructur post se cum nominatiua.

Substantiuum est s. m., ut *sum pius. Aueas.*

Uim substantiui habent *ho, existo, natus, ut quod mihi putau fore gaudium, id existit exitium.*

Vocatiua sunt *nominor, uocor, dicor, & similia, ut septem fuisse dicuntur uno tempore, qui captiuires Græcie uocarentur.*

Uim uocatiuorum habent *inscribor, cognominor, & similia, ut inscribar Elisa Sybæti.*

Gaudent etiam nominatiua, quæ situm esse significant: ut *scribo rectus, dormis supinus: incedit teter.*

Videor item, in nonnullis a. sypha, cum passina
sunt, et iterum tamen f. nuntur, et proci, ut, in
que non est ordinatum, ut videtur elegans; cen-
seris proci; et virtus clara aeternaq; habetur.

Cam genito.

Memini recordor, obliuiscor, & remaniscor. geniti-
uum vel accituum, regunt; ut minorum me-
mor, memora reuocant, & uel possunt, & forja
ex se meminit, recordant.

Al. necneq. nemo, gentium. n. g. ut miserere la-
borum tantorum.

Sat. ⁱⁿ ^{rebus} ^{ut} ^{etiam} ^(rerum) ut ^{omnia} sua ^{sua}
rerum satagit.

Tu deus es solus, tuus est respectus ac si-
militudo nam gentium; ut paret me
commisi ceteris.

N° II, in d. ... co acci piamus, ut p^{er} ...
... et in communis usus.

Tunc requiritur vel acceptationem regit; ut si potest
non habet requiritur potest, et potius est regere.

Interesse refertur, & illa quae quilibet, equatur infini-
tus, sunt importabilia. Geritiam eius rei regunt,
ad quam ita gerant pertingere: ut intereat om-
nium recte tacere. Reip refert magis, quam Re-
gis & est eius, qui aius praestit, eorum, quibus
praestit, commodis utilitatiq, servire.

Interest tamen & refert loci gentium, hos pronomi-
num ablativos habent, mea, tua, sua, nostra, ve-

FRANCIS. BRIT. LVS.

Sira, & curia: ut magni interest mea una nos esse. & ea cædes potissimum datur ei, cura interfuit.

Quibus etiam ablatiuus hi genitiui unius, solius, ipsius, omnium, utriusq;, cum participiorum presentis temporis in ans, uel ens genitiui addi possunt; ut tua ipsius interest: uel fra omnium scito referre; & est nostra contententium de salute imperii, uniuersũ ærariũ in bello gerẽdo effundere. Adduntur præterea ipsi uerbis hi genitiui, tanti, quanti, magni; ut utriusq; n. strũ magni interest; nam cætera per aduerbia effervuntur; ut multum interest, magnopere refert, sic parum, plus, minus, nunimè, cum similibus.

In uerba cum datiuo obseruatio.

Non sunt eius generis ea uerba, quæ post se datiuũ exigunt, ut ad plures illi, quemadmodum quæ cum aliis casibus, significationis regulas reducuntur: quare cum in his cognoscendis iuuabit plurimum authorum usus, ac ipsa etiam materno idiomate loquendi ratio; tum subsequens canon, ea generatim complectens, quoad eius fieri poterit, demonstrabit.

Omne uerbum, cuiusunque modò illud sit, generis, datiuum acilicet eius persona, in cuius gratiam utilitatem h. aliquid fieri dicimus, uel contra: ut tribuo, seruiro, gratulor, largior tibi: sic repugno, noceo, refragor omnibus.

Cum accusatiuo.

Omne uerbum actiuum, aut deponens actiue significationis, aut commune, cum in actiua significatione dicitur, constructur cum accusatiuo, significante rem patientem: ut deum cole: bonos imitare ampetiere literas.

Cum quo casu ueteres construebant hæc deponētia; fruor, frigore, uecor, utor; sed uetus dedit ablatiuum ut fruor cōtinuitudine tua; fungor officio.

Quædam loco accusatiui, habent infinitum alterius uerbi, qualia sunt uolo, paro, ut *Aeneas paras ire uenatum*.

Interim infinitum cum suo casu; ut puto te audisse omnia.

Rogandi, docendi, uellendi, uerba, tum hoc uerbum cælo, cum duobus, construuntur accusatiua; ut doceo te egregios mores: & me rem honestam rogas.

Rogandi tamen hæc; peto, flagito, contendo, postulo, precor, primum, hoc est, rogatæ personæ accusatiuum in ablatiuum cum præpositione a uel ab mutant, ut peto, contendo, precor a te. sic et dicimus quero ex te.

Induendi item exuendiq; uerba qualia sunt induo, exuo, uellio, caliceo, singo, posteriorē etiam, hoc est, accusatiuum rei, in eundem ablatiuum mutant, quamuis sine præpositione: ut indui me nouam uestem, uel noua ueste: sic exui me chlamydem seu chlamyde.

Omne nomen, si quod est spatium temporis, modò in interrogatio .i. et per quandam, in accusativo poni potest postpositis uerbis; ut scripsi totam noctem. & ageravi multos dies.

Appendix.

Quamquam in accusativo reperitur nonnunquã; ut tribus diebus sum commemoratus, sunt tres dies.

Si uero interrogatio facta erit per quando, tunc in ablativo ponemus tantum, ut qui hunc scit, æstate metet. & luce uigila, nocte dormi; quanta sunt, nocte, luce, die, hora, mense, anno, cum similibus.

Nomina item significancia loci spatium, siue mensuram, in accusativo post uerba poni solent: ut hinc mille passus abest; abest a nobis miliarium: à tuo latere, ne latum quidem unguem, recedam, sic pedem, digitum, cubitum, cum similibus.

Appendix.

Quamquam reperiuntur etiam hæc, sed rarius tamen in ablativo; ut abest hinc tribus passuum millibus.

Accusatiuum præterea nominis facti è uerbo, ac ipsius significantem rem uerbi, accipiunt sæpè hæc absoluta uerba uiuo, eo, ambulo, curro, furio, dormio; cæno, sermo, puero, gaudeo, ludo. ut co iter; uiuo uitam; & hunc scio mea soliae solum gaudium gaudia.

Iam uero hæc, albet dentes; expleri mentē nequit,

oluit hircum, (quæ item effertur per ablativum, ut albit dentibus; expleri mente nequit; ægrotat animo; cum similibus) poëtis & historicis tam, varia sunt; & omnino ad synecdochen referenda.

Cum ablativo.

Omne nomen instrumenti vel causæ, qua res fit, in ablativo ponitur post quodvis verbum; ut percussit m. mactatus pudore.

Verba significantia copiam vel inopiam, post se ablativum regunt; ut circumfusus omnibus rebus; & vir sapiens planè caret aegritudine.

Ego tamen & indigeo, etiam gentivum regunt; ut gravitas morbi facit, ut medicina egeamus.

Verba accusandi, absolventi, & damnandi post accusativum regunt etiam gentivum vel ablativum significantem pœnam vel crimen; ut si me accusas negligentie, condemnabo eodem ego te crimine.

Cum ablativo interim additur præpositio de, ut non committam posthac, ut me accusare de epistolarum negligentia possis.

Hæc tamen nomina, quæ non sunt propria criminū, alius, ut & ambobus, neuter, uterq; nullus, ponuntur cum his verbis in ablativo cum præpositione vel sine; ut damnatus es ne furti, an sacrilegi, an utroq; seu de utroq; &

Monent verba gentivum vel ablativum cum præpositione de, regunt: ut moneo te tui officii, vel

FRANCIS. BRIT. LVS.
de tuo officio.

Append.

Quaquam hæc reperiantur interdum cum gemino accusativo; ut Fabius eam ex tuis mandatis monuit, quæ mihi in mentem uenerant.

Nomina significantia precium, in ablatiuo ponuntur post quoduis uerbum; ut uind. hic hic auro patriam: & leges precio patit atq; respicit.

Nonnulla tamen ponuntur in genitiuo, quæ sunt substantiua, nihili, flocci, lucri, nauci, assis, pili; tum hæc adiectiua; huius equi, boni, parui, magni, pluris, minoris, plurimi, maximi, tanti, quanti, cum compositis ut tanti facio, parui æstimo.

In quibus etiam adiectiuis (cum illis substantiua in eodem gignendi casu addi non possint) hæc nempe paruo, magno, minimo, plurimo, pauli, nimio, in ablatiuo ponuntur, interim cum substantiuo, interdum sine dicemus itaq; æstimo te magni, uel magno, uel magno precio.

Sunt item in oratione ablatiui quidam, qui à subintellecta præpositione reguntur: ut abire magistratu. & hæc non sunt hoc loco ac tempore facienda; pro a magistratu, & in hoc loco, & tempore.

Omne uerbum passiuum post se ablatiuum agentem cum præpositione a uel ab posuit, ut laudatur ab his, culpatur ab illis: qui ablatiuus in nominatiuum actiui uerti potest. ut hi laudant, illi culpant

Interdum tamen Græcorum more, loco ablatiui da

tinus iungitur, ut amaris omnibus; & honesta bonis viris queruntur.

Notandum etiam eisdem casus post agentem, & patientem ita in passiva manere, ut iacebant in aestiva: ut tu doceris a me bonos mores; & uestis datur a me pignori tibi, cum similibus.

De Verbo substantiuo.

Sunt uerbum substantiuum regit post se nominatum, ut sum pius Aeneas: cum refertur ad officium, uel posset, tonem ponit genitium, ut nō est sapientis dicere non putaram: & datiuum uerbum, ut est mihi pater. i. habeo patrem; interdum duos datiuos, ut haec res tibi erit gloria: aliquando etiam ablatiuum laudis uel uituperij, ut fuit semper miris animo erga bonos; qui ablatiuus in genitium potest uerti, ut fuit semper miris animo erga bonos.

Sunt item cum haec uerba uisus, praeter datiuum habet etiam ablatiuum, ut praesens mihi haec res: qui ablatiuus in nominem uerbi uerti potest; ut haec res est mihi uisus.

Tronantur etiam praeter praesens casus post uerba praeposita, ut cum in caua; ut scripsi ad te literas. & nihili haec opus est arte ad hanc rem, quam paro.

Verba comparata de dantur post se casum praepositionis cum qua sunt comparata. ut induco animum, adco illum.

Et refert prefatione, ut indicio in animum ad-
eo ad illum.

[illegible]

De constructione & usu infiniti.

Insipitum accuatum ante se exiit, post e uerbo
causam uerbis ut puto te adduxit huc omnia, &
studium. l. et omnia.

*Quadam tunc, p[er] se, ere parte nominativum la-
bent, praetentionis veritas, p[ro]bat, et singulis
interi prolus ~ malocce, q[uod] non habere re-
ligiosus.*

At, si non minus in accessum non potest,
si in toto eodem casus antecedit, ut malo me esse,
quam laborare, &c.

Infinato uero utimur, quæties in sermone materno
duo ponitur uerba, quorum secundum nudi est
inducens ac pendet e primo interpretata parti-
cula (ubi unius particule loco accuatiuus a-
gens ponatur oportet, ac alterum uerbum in idẽ
tempus infiniti mutetur, in quo erat in indicam-
ti, ut gratia exempli [sapete ch'io riceuo gran-

de allegrezza dalle, o con le vostre lettere] scis
me capere inredibilem voluptatem ex tuis li-
teris [che ricevei] me cepisse . [che riceverò]
me capturum, cum similibus.

Quod si alterum verbum, quod uernaculè in indicā
ti est, non prouenit ex altero; tum id ponemus in
subiunctiua [ha erato con tanta eloquenza,
che certami pare un altro Cicerone] tam elo-
que ter dixit, ut mihi pendè uisus sit alter Cice-
ro. Cum uero si peragato si caldamente, che non hò
potuto chiar di farglielo] me tam uehemen-
ter exorauit, ut hominem non potuerim non
amplius.

Item uero si particula [che] cum uerbo sit coniuncta
subiunctiua, tum temporis cum [ut] ipso utemur
subiunctiua, de qua che tu ac serui solent]
utrum ut a lmo scribas legas, sic scriberes
cum ceteris qua sunt modi eandem.

De Gerundijs.

Gerundij uoces in diuisum uentur in illas nominum sub-
stantiuorum octidui casus; interim cum substā-
tiuis, ut tempus scribendi, canendi, a uiscendi; interim
cum adiectiuis, ut certus cundi, seritus bellandi.

Gerundi uoces in do, conlutionem habent nomi-
nos substantiuorum ablatiui casus, interdum si-
ne prepositione, ut cantando tu illum uicisti & i.
cantu. Interdum cum prepositiuis a, ab, è,
ex, in, pro, & cum; ut labor deteriet a discendo.

FRANCIS. BRIT. LVS.

Finita in dum, iunguntur quatuor præpositionibus; ad, ante, inter, & ob, ut locus ad agendum amplissimus: inter cœnandum, pecuniam obudicandum accepit: ante domandum equi ingentes tollunt animos.

Gerundi uoces in participalia adiectiua sic mutantur; causa uidendi Romam; causa uidēæ Romæ: legendo libros, legendis libris: ad accipiendum literas, ad accipiendas literas.

De Supinis.

Supina in tum ponuntur post uerba motus; ut curte is perditum? cœli non uapulatum sum conditus: ceterum post se construuntur cū casu uerbi

Supina in tu, serè passiuæ sunt significatiuis, & iunguntur adiectiuis; ut res digna auditu: difficilis factu.

De nominibus propriis oppidorum & pagorum.

Quadruplex constituitur interrogatio, ad quā in uariis casibus redduntur Oppidorum nomina; Quo, Vnde, Qua, & ubi.

Ad questionem Quo, ponitur nomina propria Oppidorum & pagorum cum his duobus appellatiuis Domus & Rus, in accusatiuo sine præpositione; ut quo uadis & uado Romam, Patanium, Venetias, Parisius, Neapolim, rus, domum

Ad Vnde, uel Qua, in ablatiua cum uideri duobus appellatiuis; ut unde uenis? uenio Roma: Patania

no. *Veneris, rure, domo, Qui Transiisti. Pa-*
risiis, Verona.

Ad quatuor nem I'li propria si fuerint prime aut
secunda de cunctis, cum non singularis, po-
nentur in gentibus, et notate ut si literas 2 Ro-
mae, P. 11. 11.

Si uero uerba tertia ut prima uel secunda nume-
ri, plura sunt, ponitur. Primo, uel in ablatiuo
cum opusculis, ut ueni uel Xerxes in arago-
ni, et ueni in P. uel in R. uel in aragone, Paris
fuit in ablatiuo.

Profertamen etiam aliquando cum prepositioni
bus coniunguntur, ut *Ex die Terres ad Meffaniam ve-*
nit & nemo de Latino.

*Hæc uero quatuor appellata, domi, humi, belli,
militie ad quam ubi ponuntur etiam in generi
uolunt domi te continens & sui militie,*

At cum haec genitius domi, non nisi haec iunguntur
adiectiva: mea, tua, sua, nostra, vestra, & aliena;
ut manus cenare aliena domi, quam tua.

Genitivus præterea humi, non solum iungitur. ver-
bis significantibus quietem; ut iacet humi; sed et
his, quæ motum significant, ut serpit humi, ster-
nit humi.

AT reliqua nomina locorū, ut certè communīū,
ad inerrationes Quā & Inde in iisdemca-
sibus collocantur, id cum prepositionibus ut
eo in Italiam, in Galliā, in Sicilia, & sic in cēplū

hominum & reuerentur eie d. eie & de hac
re tu dicitis mi omniun d. patasti.

Cen. pater tuus quam cum filiis tuis copulantis
fuit et ea ad nos venit : ut remaneret tuam
filium, & te equum parvulum.

Quam primum etiam metis, et quoniam bene ostendit
dicimus, quoniam, et metis, et metis, et metis
quoniam, et metis, et metis, et metis, et metis
et metis, et metis, et metis, et metis, et metis
et metis, et metis, et metis, et metis, et metis
et metis, et metis, et metis, et metis, et metis

I am pleased to hear from you and hope you are well.

[Faint handwritten notes]

Линейная функция от времени $y = at + b$ и квадратичная $y = at^2 + bt + c$

Adverte: ...
que não um C...

[illegible]

*Ad interrogationem et si habet rebecke,
isthuc illuc aliquo loco in senectute
libit, cuous, quocu que, utroque, utrobique, nisi
quam, intro, foras, sursum deorsum.*

*Ad interrogationem F N D L, haec hinc, illinc,
illinc, inde, aliunde, secunde, necunde, ibidem, un-*

FRANCIS. BRIT. IVS.

delibet, undecumq; undique, utrinque,
inferiè, superiè.

Ad Quam, hæc, isthæc, illac, alia, aliqua, eadem,
siqua, nequa, quavis, qualibet, quacumque.

Ad QVORUM hæc, huiusmodi, istiusmodi, illiusmodi,
aliorum, siquorum, nequorum, dextrorum, si-
nistrorum, eorum, retrorum, intorum, sui-
sum, & deorsum.

Ad QVOTUSQ; hæc, hucusque, isthucusque, il-
lu, que, hactenus

DE TRONOMINE.

Gratum mei, ut sum, filii, & nostri, passus
est, ut meo uti. Quia tuam red-
dit, & magnam meam, & desiderium tuum
quo tu delectaris, & amorem tuum, & actum
possessum utimur, meus, tuus, ius, noster,
uester.

Quibus interdum gentivus iungi solet; ut tuo
ipsius gladio iungas; & ne cuius causa id se
Gemitivo præterea sui, & possessivi ius, sic ut imi-
cum redit actio eo, unde proci sit, ut unusquisque
amat se ipsum & pater diligit filios suos: Ali-
quin per gentivos primitivorum ille ipse, is ho-
mo vertendus: ut Fabium diligo ac filios eius
& si socios optatis incolumes, nunc ipsorum se-
tunas defendite.

DE PARTICIPIO.

Participia omnia exigunt post se casus uerborum ex quibus descendunt; illorum autem sunt duo actiua u. eis, quorum alterum praesentis temporis in ans, uel in ens, ut amans, legens, alterum futuri in rus, ut amaturus lecturus duo uero passiva; alterum praeteriti reperi in tus, sus, tus, & uisus; ut amatus, uisus, coplexus & mortuus; alterum futuri in dus, ut amandus legendus.

Participus futuri temporis utimur quoties uernacule interuenit u. rbum. [debbe] aut quod aliud quod eandem uim habeat, post quod ponitur aliud uerbum praesentis infiniti modi, quod in participium in rus, si uerbo erit actiuus, aut in dus, si passiuus; peritetur: ac loco uerbi [debbe] reponetur uerbum substantiuum sum in eodem modo ac tempore, in quo antea erat illud uerbum [debbe] it, tu deu fars] tu es facturus [doueni o doueni ste fa] iras facturus [si debbe amar la uirtu] est amanda uirtus [si debbono abbracciar u studiu delle bone lettere] sunt ampliificanda optimarum artium studia; cum similibus.

Omnia autem participia, (ut superius dictum) praeter id futuri in rus, interdum esse participia de finunt, atq; transeunt in vim nominum adiectiuorum; ut abundans lactis; suspensus animi: & res memoranda nouis annalibus.

FRANCIS. BRIT. LV S.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositiones, quæ designant accusatum, sunt :
Ad, ante, aduersus, aduersum, cis, circa, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, inter intra, infra, iuxta, ob, per, propter, ponè secundum post, trans, ultra, præter, usque, secus, penes, supra, secundum.

Ablatio designantes sunt hæ; *à ab, abs, abque, cū coram, clam, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus*

Accusatio, & **ablatiuo** in, sub, super, & **subter.**

Propositiones, quæ non nisi in compositione reperiuntur sunt, *an, con, dis, di, e, se.*

DE CONIUNCTIONE.

Coniunctiones copulatiuæ, & **disiunctiuæ** copulant similes casus, ut *Cajus, & Brutus occiderunt Cæsarem*, quam etiam omnes semper reliquæ habent coniunctiones.

DE INTERIECTIONE.

Heu pro, & ò nominatio, uel accusatio iunguntur, ut *heu pro tas, heu serpem inuadam.* o tempora, o singularem impud. ntiam pro Deum atque hominum fidem : *pro Iupiter,*
Hei & ue datuo; ut hei mihi, ue tibi.

DE FIGURIS CONSTRUCTIONIS

Figura, uti ore Quintiliano, est aliqua arte nouata dicendi forma.

ZEUGMA.

Zeugma (que latine conuinctio) fit, cum, a. i. r. u. s. ditionibus uerbum unum aut adiectiuum nomen, cum proximiori conuenit actione, ac in reliquis non ualeat: ut *pater, & mater mortui est*; & *hic illius arma*, *hic curruis*, non sic: *pater mortuus est*, & *mater mortua est*; & *hic illius arma fuerunt*, & *hic curruis fuit*.

Huius ut, ita, et aduocantur species, Hyperzeugmatica, quod alteritur uerbum ut *di eo ego* & *tu* *mihi*, & cetera, uaria interponitur: ut *ego discō* & *tu*,

Hyperzeugma, cum id post ponitur: ut *ego*, & *tu dicis*.

SYLLEPSIS.

Syllepsis (que latine conceptio seu comprehensio) fit, cum di uerba ditione ad unum uerbum, aut adiectiuum nomen collecta, sub plurali proprietate referuntur: ut *pater, & mater mortui sunt*; & *hic illius arma*, *hic curruis fuerunt*.

Differt autem syllepsis a zeugmate, quod in zeugmate uerbum in numero, aut adiectiuum nomen in genere ac numero, cum proximiori conuenit nomine, & necessario in reliquis subintelligitur, in

FRANCIS. BRIT. LV S.

sillepsis uero non ita, nec enim uerbum uiciniore respondet, nec numeri singularis esse potest, sed omnia ab uno uerbo uel nomine in plurali numero comprehendantur. necesse est: ut ex superiori bus utriusque figurae patet exemplis.

ECLIPSIS.

Eclipsis (latine defectio) fit, cum aliquid in oratione ex consuetudine omissum est, quod facile subaudiiri potest. ut *M. T. Trebatius* facit: subintelligitur enim dicit, & cum Iuno æternum seruas sub pectore uulnus; hæc secum s. agebat. cum similibus.

PROLEPSIS.

Prolepsis (latine præsumptio) fit cum proprietates, quæ attributa est toti, rursus in eius partibus intelligitur; ut scribimus *reclusi*, numeros illic, hic pede liber &c. & *Aquila* uolant, alia ab oriente, alia ab occidente: intelligimus. n. illic scribit, & hic scribit, & alia *Aquila* uolat ab oriente, alia *Aquila* uolat ab occidente.

ENALLAGE.

Enallage (latine immutatio) fit, cum una pars pro alia ponitur, aut accidentia partium commutantur; ut scire, tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter; pro scientia tua: & sibila lambebant lingua uibrantibus ora; pro sibilantia.

Accidentia partium commutantur; cum aut nune

DE GRAMMATA. LIB. II. 51
rus ponitur pro numero; ut pars infrustra secāt;
aut genus pro genere, ut Centauro uehitur ma-
gna: aut casus pro casu; ut hic tamen ille urbem
Pataui, pro Patanum: aut tempus pro tempo-
re, ut tu si hic sis, aliter sentias, pro esses & sen-
tires: aut modus pro modo; ut nisi alium iacta-
ret odorem, laurus erat, pro esset; cum similibus

Appositio

Appositio fit, cum duo substantiua ad rem eandem
pertinentia in eodem casu ponuntur nulla inte-
riecta coniunctione: ut Coridon ardebat Alexin
diligens domum.

Synecdoche.

Synecdoche fit cum proprietas partis tribuitur to-
ti, ut Aethiops albus dentes: pro habens albos
dentes. & sic similia.

Cæterum libuit ita crassiori, Minerva has figuras
descripsisse: quò res imbecillis adhuc ediscenti-
bus cognitiua esset facilior. Iam uerò Antiphrasin
& Synthesin à Grammaticis passim inculcatas
figuras, in nostra Enallage comprehendimus.

FRANCISCI BRIT- LVSITANI DE PROSODIA.

LIBER III.

Quamuis Prosodia scientia sit, qua propriè docet quo accentu quæq; syllaba proferatur; cum ei tamen respondeat syllaba, de cuius quantitate præcipitur, & plurimumq; deinde syllabarum connexionem constituentur pedes quibus uniuersa constant carminum genera: iecirco totam hanc prædicam rationem sub prædix nomine collocauimus. Verum quo res facilius percipiatur, inde, est unde necesse iam ordiamur. &c.

LITERÆ apud latinos sunt undeuiginti, a, b, c, d, e, f, g, h, i, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, & x, nam h. non litera est, sed aspirationis nota. K uero litera græca nec plane latinis uocibus immiscenda. Z uero & ꝑ solum in Græcorum uocibus describendis a latinis recepta.

E his autem literis sunt quinque uocales, sic dictæ, quòd per se constituent uocem a. e. i. o. u. (tamen si I, & V, interdum etiam uocalium nim amittunt) reliqua uero omnes conuonantes

E uocalibus, quinque conuonantes diphthongi, æ, œ, au, eu, ei, ut Aeneas, Phæbus, Autumedon, Eu

terpe, Orphci,

Consonantes uero quæ inde dictæ, quod simul cum uocalibus uocantur) diuiduntur in liquidas, mutas, & duplices.

Liquidæ sunt l. r. nonnunquam etiam m. n.

Mutæ. b. c. d. f. g. p. q. s. t.

Duplices sunt x. z. & i. inter duas uocales, ut Troia.

E his x. i. i. uocis sunt syllabæ; ut ser—mo.
coe—lum.

E quibus deinde syllabis dictiones: ut sermo Cæli.

Omnis igitur syllaba aut prima, aut media, aut ultima, uocatur uero illam ap. primo syllabam, quæcūque inter primam & ultimam est, etiam si plures ita sint syllabæ, ut lamentabile.

Rursus omnis aut longa, aut brevis, aut indifferens. longa notatur hoc signo — brevis, hoc; ~ indifferens nulla signorum nota est, eadem enim quæ longa & brevis est, nam eo syllaba appellatur indifferens, quo in uersu & longa illa, & brevis (ita scilicet ueritate natura) poni possit.

Verum quoniam ad faciendis uersibus requiruntur hæc tria; et cognoscatur syllabarum quantitas; pedum ratio, & carminum genus; necirco nos de his tribus suo ordine præcipimus.

DE SYLLABIS.

Syllaba quantitas octo modis cognosci potest

FRANCIS. BRIT. LV5.

Diphthōgo, Positione, Vocali ante vocalem, Præpositione, Compositione, Derivatione, Canone, & Exemplo.

DE DIPHTHONGO.

- 1 Omnis diphthongus in simplici dictione, etiam subeunte vocali, longa est, ut *Aegina Acolus*.
exc. At in composita dictione, subeunte vocali, fit brevis; ut *præuro prahendo*.

DE POSITIONE.

can. Vocalis natura brevis, fit longa positione; cum eam duæ subsequuntur consonantes, quarum ante utraq, in eadem est dictione, ut *tempus*; aut saltem altera, ut *at regina* &c.

Appendix.

Eandem etiam vim protrahendi vocalem habet quælibet consonans è tribus duplicibus, ut *rex, gaza*, maior.

At si duarum consonantium prima sit muta, secunda liquida, tum vocalis natura brevis, in oratione soluta erit semper brevis; in versu autem indifferens; ut *faretra faretra: tenèbræ tenèbræ*.

Si verò ea erit natura longa, utrobique; erit longa; ut *lauacrum salubris*.

DE VOCALI ANTE VOCALEM.

can. Vocalis ante vocalem posita, brevis est in latinis dictionibus; ut *p us Dius*.

exc. 1 Verbum *amen* sic eam producit in his temporibus

bus, in quibus literam [r] non suscipit; ut *fio*, *fiā*.
nam subeunte [r] eandem corripit, ut *fierem* *fieri*

exc. 2. Genitivi præterea & dativi nominum quin-
te declinationis [e] inter duas uocales producit;
ut *di*, exceptis tamen his tribus *spei*, *rei*, & *fi-*
dei, quæ breuiant.

exc. 3. Excipiuntur item genitivi pronominum, excun-
tes in *ius*, & nominum eandem pronominum de-
clinationem sequentium, in quibus i ante *us*, cō-
munis est ut *illius*, *uius*. producitur è his tamē
semper genitiuus alius, corripit semper alter *us*

exc. 4. Deniq; genitivi illi antiqui *Aulæ* animal, pro
aule, *animæ* [i] produciunt.

Append.

At præca nomina variant; quæ t̄m enim uocalem
ante uocalem protrahit, cuius generis sunt *Ae-*
nēas *Laertes*, *Thyas*, *Iandmra*, *Clio*, *Thalia*,
Chorea, & *branium*. *A* & *adria*, *Cæ* & *arē*; sic *Aō-*
nides, *Parides*. *Dius* *dia* *dium* (nam *Darius* &
Diana variant) quædam uero corripunt; ut *so-*
phia *Symphon* & sic *Comædia* *Tragedia* cum a-
lius de quibus certus canon tradi non potest.

DE PRÆPOSITIONE.

can. E', dē, præ, se, di, & pro latine præpositiones tam
in appositione, quam in compositione (nulla mo-
do subeunte uocali) produciuntur: ut *Eligo*, *de*
fero, *præparo*, *se* *ligo*, *diligo*, & *pro* *re* *po*.

exc. 1. Diuino tamen, & diuersus cum [di] composita,

corripient.

exc. 2. I ad hoc compositum pro | propositionem
lucis et tunc moriturus, pectus, pro, eius
pro, ut ait, cor, huiusmodi, istudan-
de, mensura, profusus, profusus, proprio,
proprium.

[illegible]

11. R.C.

can. *Re, pro, domine, ne semper es brevis;
ne reficio, reparo.*

exc. i. h. c. et unum, pro interit, nec res fert, pro-
ducit.

ca. 2. In quibus alterum i. metri causa expungit
[3] circuli, et reuit, pro reuit, alioquin posi-
tione prouita. eundem esse intelligendum de
reliquis quae non ponuntur ab eodem iacio.

Appendix.

Reperi et circa nonnullas inductiones, quæ in oratione
mutantur, simpliciter, a seorsum, et lent, additione
literarum, et per eas producitur; quæ sunt restulæ,
reppulit, reargio, et c. quæ, & c. in modum.

1992 2

Obier.

At Reliquæ omnes præpositiones si in duplicem con-
sonantem tunc dominant, ut cum ex superiori us
que dicentur tunc præpositio, ut per d. post po
no, si vero in vocalem, aut in simplicem consonã;

erat brevis, ut amitto, anteuerto, abeo, jubeo, & sic reliqua.

DE COMPOSITIONE.

can. Diffinitiones compoſitæ, quarum ſimpliarum quantitatē ſeruant, vocali etiam uel diphthongo in aliam uocalem commutata; ut lego perlego, facio reſcio, &c. ſicut ſi ſiſco, cum ſimilibus

exc. Hæc tamen exiſte, quæ a longis uita corripunt; ſuntque prout a nouo. (tameſi conubium hêt ancipit) ſicut ſperero a ſper, cognitus a cogni a notu, & ſu uero a ſu, maledicus a maledi, ſatidicus a ſatidi, ſem. opitus a ſopro: nihilum a ni & bilum; conuictum, a uictio.

Appendix.

At dictiōnis compoſitæ a quibus prior compoſitionis pars in ſine uocali, ſunt, illi etiam in ſine, correptum obtinent, ut in uictio, ſatidicus, &c.

E' quædam autem dictiōnes tamē quotidiæ & quotidianæ quæ variant, tam uictio, ſatidicus, noui, ſitem, quidam, perſecti, & ſimiles, quandoq; & metæſe, &c. præſeruant.

At ſi ultima prioris dictiōnis compoſitæ litera erit etiam illa communis etiam, ut liquet ſatido made facio excepe tamen eandem huiusmodi, & cuiuscemodi in quibus imper ſe, breuis.

DE DERIVATIONE.

can. Deriuata dictiō ſuæ primariæ quantitatem ſeruat; ut amor priorem obtinet breuē, quæ dicitur ab

FRANCIS. BRIT. LV3.

anno cuius prima corripitur; & sic legebam, legam, legere, legens, priorem corripit, quia deducta a lego, cuius est prima correpta:

Sunt tamen nonnulla ex his quæ degenerant ; cum aut deriuata a simplici breni producant, ut à rê go Rêx: aut ab eadem longa deducta, corripiant; ut a sopio sopor; eius generis sunt quæ sequuntur.

Hæc à breuibus producunt.

exc. 1. Regula, tegula, sedes, laterna, nitella, uomer, uires, remus, remex, remigo, remugium, seria, ferialis, & feronia, uena, rapum, quæ omnia a cognatis uerbis deducuntur: tû hæc quæ a nominibus: humor & humanus iocundus, uitupero, nequâ pedor, iugenum, macero, secius, ficeis, totus, stipendium, ambitus à supino ambitum statutus à statum.

Hæc à longis breuiant.

exc. 2. Sopor, lucerna, diuax: arundo, arista arena, fides, stabulum & stabilis, manus, uadum, repens uitium, lituus Appûlus.

Observatio.

Sunt & alia plura deriuata uerba, quæ sua originis quantitatem non seruant, uerùm ea non huius loci: nec enim hic nisi de his deriuatis agimus, quæ suæ primariæ dictionis consonantem retinent; nam quæ illam in aliam mutant, non iâ ex hoc canone; sed ex communibus primæ, mediæ hæc syllabæ, aut certè positionis cognosces regu-

lis. eius generis sunt a foueo, fomes & fomentum;
a lūmenis, iunior à dīcenis, denus: a cado casus; à rē
go rēa; à dūco dux; & sic alia.

DE CANONE.

Canone quantitas triplax cognoscitur, præteri-
to, supino, & incremento. ac primo.

De præterito.

can. Omne duarum syllabarum præteritum (non præ-
cedente tamē ante vocalis vocali) priorem pro-
trahit; ut uidi, uici.

exc. Exciipiuntur hæc sex, quæ breuiant bibi, dedi, si-
di, fidi, stiti, & tuli cum compositis.

can. Præteritum finiens in ui, penultimam protrahit
ut petui quieui.

can. Præterita geminata uiramq; corripunt, ut pe-
puli reuigi.

exc. Intercepti pī, pēdi à pēdo, & cecidi à cado; tum ea,
in quibus duplex subsequitur consonans, ut spon-
pondi, cucurri quæ produciunt penultimam.

De Supino.

can. Supinum bisyllabum priorem protrahit; ut notū
motum.

exc. Hæc tamen eandem corripunt, datum, satum, ra-
tum, rutum, itum, quitum, situm, litum, citum à
cieo secunda, nam a cio quarta producit.

Append.

Cum composita a do tam quæ in itum quàm qua
in atum, breuiant; ut perditum uenundatum; à

FRANCIS. BRIT. IVS.

supino tamen datum, quod uariat, quæ componitur (modo ex eam inatum protrahunt; ut uenia tum, nam quæ in itum, breuiant, ut pax, letum.

can. Plurium (y, labarum, leponum in tum, nam e præterito ut, penult, in a, habet productum ut peti tum expletum, penult a dito etiam deponentia ea, quorum penult, in a, et na, in ut futurum e, et præteritum, ut peti tum, ob. tum cum similibus.

can. Supinum in tum a præterito in ui diu, as, penult inam breuiat, ut genui genatum.

DE INCREMENTO NOMI- nis in singulari.

Incrementum id appell. et in arum e, quod in flexione, (y) labarum nomen, sapientat nominatum; ut pulvis puueris.

Prima igitur declinationis non in tum in singulari, ideo culum incrementum est, quod in quolibet capite idem, et non numerus est.

Sec. Decl.

can. Secunda declinationis incrementum breue est; ut uiri, generi, producit tamen ibi cum composito celtiber, bēri.

Tert. decl.

can. Tert. a declinat. omis sima in a, incrementum breuiant, ut thematis. O

can. In O quæ exiunt in omis, et emis protrahunt; ut sermōnis. Neriens, quæ uero in mis, breuiant; ut cardinis.

FRANCIS. BRIT. IVS.

exc. At ab his quæ in er, producit uer ueris, tum Græca, ut elysteris caracteris tametsi ather & aer corripiant.

As Os.

can. In As, & Os, produciunt; ut ætatis, custodis.

exc. 1. Excipiuntur tamen ab as, hæc tria, anatis, nãdis a nas, & maris a mas, tum Græca in adis; ut lampas, campadis quæ corripiunt.

exc. 2. Ab Os item tria, bos, compos, impos, quæ item breuiant.

Ex, Is, Vs,

Can. In Fs, Is, & Vs, breuiant; ut limitis, sanguinis fumis.

exc. 1. Ab Is, excipe hæc producentia, hæredis, locupletis, magnetis mercedis, & quantis. Tum Græca in etis, ut tapetis, tasetis, & sic telæis.

exc. 2. A finitis in Is, excipitur, is glis, Tum nomina quorum continuus est in itis, ut dis ditis sic lis litis, quibus addito Græca ca, quorum item genitiuis est in imis ut salamin, uel jalaminis salaminis quæ produciunt.

exc. 3. Ab Vs, excipiuntur habentia genitiuum in utis, uris, udis, (exceptis tamen duobus, intercutis & pecudis) quæ produciunt; ut unguis telluris, paludis.

exc. 4. Omnia denique comparatiua in or, & us, ut melior & melius meturus quæ produciunt.

.S.

can. Excuntia in duplicem consonantem, clementum breuiant

breviant; ut inops in pis.

exc. Producent tamen quatuor; cyclops, hydrops, plebs, & seps sēpis.

.T.

Can. Finitum in T, habens crementum, solū est caput cum duobus compositis sinciput & occiput quæ breviant.

Ax, ix, uel yx. & ox.

Can. In Ax, Ix, uel Yx. & Ox, crementum protrahūt; ut pacis, perducis, bombycis, uocis.

exc. 1. Ab Ax, excipe fax facis: tum Græca quadam rarō occurrentia, quæ breviant.

exc. 2. Ab Ix excipe hæc item corripientia; appēdix, calix, culix, fornix, laria, nix, pix, Tum hæc quæ per y, Eryx, Phryx, styx, & Bebryx cum paucis aliis, quæ item rarō occurrunt.

exc. 3. Ab Os, hæc tria, Alobrox, Cappadox, & præcox, præcois.

Ex, Vx.

can. In Ex, & Vx, breviant; ut remex, igis, dux dūcis

exc. 1. Ab Ex tamen excipiuntur hæc producentia; uerue, myrmex, halex, lex, Rex, & uibex.

exc. 2. Ab Vx, item hæc tria; lucis, frugis, & Pollūcis, quæ item producant.

DE CREMENTO PLURALI.

can. Incrementum plurale nominum (idem intellige de pronominum participiorumq; cremento) qđ fit per A, O, & E, longum est; ut horarum annō-

FRANCIS. BRIT. LV.

tum, dierum.

Quod autem per I & V; breue, ut mensibus
neribus.

DE VERBI INCREMENTO.

Incrementum in verbo id est, cui adsecuntur in perso-
nam ut erat singulorum praesentis temporis in-
dicantis modi.

Verum quoniam ultima syllaba eiusdem personae ac
temporis in qua item est incrementum, et
syllaba superatio una et pluribus, ut in
per incrementum terminum eius constitutum
primum, ut in per, et in per addit et itum
latum, et amas amantem, cum tum, cum addit ter
pue est, ut amantissimus, amantissimus.

A, incrementum.

can. A producit in omni incremento, ut amabamus,
docebamur, legebamus, audiebamus.

exc. Ex eo quod non deditur cum tribus et pluribus
que in ipsis terminantur primam, in per, et
mam et in tum, et in tum, ut datur, et in-
datur, nam incrementum per se tum et in
producit, ut circumdabamus, per inane-
ramus.

E, incrementum.

can. E producit in omni incremento non
litera r, ut amemus, doceamus, legamus, au-
diamus.

exc. 1. At subeunte r, in omni praesenti tempore uti-

usque notis verbo, um tertia coniugationis, nec
non in praeterito imperfectio subiungentis modi
[et] in primo cremento corrigatur, ut legerem le-
gere. praeterita uoce legi legeris, uel legere.
in [et] legere. ab. legere. at in secundo cremento
lo. in est, ut legeret.

exc. 2. Praeterita in ram. am, non in min verbo ac-
ciderit, ut amant. Praeterita amant, amant-
ur, amantur, amantur, amantur.

Cremum in amant. exc. 16. anomalis, ut amant
amant, amantur, amantur, amantur.

exc. 3. Praeterita in amant. corrigatur, ut amantur
amantur, amantur, amantur, amantur, & si-
milia.

Cremum I.

can. 1. Praeterita in amant. corrigatur, ut amantur,
amantur, amantur, amantur, amantur.

exc. 1. Praeterita in amant. corrigatur, ut amantur,
amantur, amantur, amantur, amantur, & si-
milia.

Ex quibus patet, in amant. praeterita, que
non est, ut amantur, amantur, amantur, amantur,
amantur, & si milia.

Quoniam, in amant. praeterita, ut sunt illa sint quarta,
ut sunt, & si milia, ut sunt, & si milia.

exc. 2. Praeterita in amant. corrigatur, ut amantur,
amantur, amantur, amantur, amantur, & si-
milis.

1).

can. 6. in amant. cremento productur, ut nolite.

V. breuiatur, ut scimus, uolumus.

DE EXEMPLO.

Cum ea præcepta, quæcunque in artem tam oratoriam, quam poeticam redacta sunt, ex probatissimorum quorumq; authorum usu ac ratione dicendi notata collectaq; sint. necesse est, ut is, qui sunt mansuetioribus musis delectandi, his præceptorum delibatis riuulis, illico (ut sit uic in re oratoria) conueniantur fontes rerum: ut et latius ibi uideant, unde hæc protecta sunt; et quod canone minus perceperint, ad poetarum principium auctoritate cohærent nulla etenim certior uia, nulla præstantior quantitatibus edicenda ratio, adde nihil aut parum quicquam in huiusmodi facultate prodesse possit, nisi multum ac diu poëtas ille peruolutarit.

Verum quoniã difficilia quæq; humilioribus principibus prætexta sunt, nec enim arduas res possumus, nisi sensim et lento, quod aiunt, gradu percipere et obtinere; accirco in eorum gratia qui in poetica lectione adhuc ita uersati non sunt, ut syllabæ cuiusq; quantitatem celebris poetæ exemplo comprobent; aliorum nos, hac in re, sequenti sententiam, de primis medusq; syllabis hæc subsequenti, commentitus uocibus, præcepta subieciimus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Observatio.

Vocales omnes quæ his fictis uocibus continen-
tur, ante eas consonantes, quibus sunt præposi-
tæ, producuntur. ante reliquas uero omnes breu-
buntur. *V. tamē uocalis in uoce [Vbulup] tam in
primis, quàm mediis syllabis ante eas tres con-
sonantes corripitur, cum producatur ante reli-
quas.*

Alamanas.

*A ante l, m, n, s, sed in dissyllabis tantum : ut āles,
ramus, plānus, i. asus.*

E nesteu.

*E ante n, s, t, & u, consonantem, ut plēnus thēseus,
crēta, leuis pro plano & terfo, nam pro leui no-
tæ significationis, corripitur.*

E del.

*E etiam ante d, & l, in dissyllabis tantum, ut rhē-
da chēla.*

I dalinifui.

*I ante d, l, n, s, & u, consonantem : ut Ida pileus,
linum, uisus, linor.*

Imir.

At i ante m, & r, in dissyllabis, ut limus, mirus.

O bogomoso.

O, ante b, g, m, & s, ut robur, cōgo, mōmer, prōsa.

FRANCIS. BRIT. LVS.

Odo,

At o ante d, in d'syllabis ; ut còdex, ròdo.

V bulup.

*V ante omnes cōsonantes præceditur præterquàm
quod in c, s, l, p, ante quas corripitur ; ut ca-
bo, culex, rufus.*

DE MEDIIS.

Agan.

*A ante g, c, u, consonantem in mediis syllabis ; ut
imago, cadaver.*

F edele, meneteu.

*E ante c, d, l, m, n, t, & u consonantē, ut imbecillus,
Diomedes, Philomela, eremus, Antenor, more-
tum, parasceue.*

I qui.

I ante q, & u, consonantem, ut antiquus, salina.

O monosoto.

*O ante m, n, s, & t, ut amonum, corōna, metamor-
phosis, egrōtus.*

V bulup.

*V item in mediis syllabis, inter omnes consonantes
producitur exceptis v, l, p, ante quas corripit-
tur ; ut coluber, andas, quædrupes.*

Observatio.

*Tatiuntur tamen exceptiones hæc regulæ, verùm
cas nos e poetarum lectione cognoscendas omit-
timus : nec enim ingenium puerile censimus in
sunt præceptorum multitudine obtinendum*

cum ea sitentia tantane parum (ut iam di-
cimus) in ista brevitate effusa populi, quomodo
resque tam iterum & sepius percolatur lo-
cutione; *poetas.*

DE ULTIMIS SYLLABIS.

A.IV.

can. A.I. & P. in fine dictionis producitur; ut ama-
re, amaraque, in diu,

exc. 1. Cuius ratione 11, 4. producant numerantia in
genita, ut *triginta*, *quadraginta*; cum vocativi
in dictionibus, ut *o Aeneas Pater*, cor-
rumpunt tam nota exceptis, ceteri omnes nomi-
nativi, genitivi, & vocativi in a; ut *musae*,
tempore Minerva.

Ita vellet & in a & patet, qua item breuias.

exc. 2. A. I. in ista breuias & ope nam, tibi, sibi, ubi,
& itaque I. in ista breuias: tum dativos
& accusativos in ista breuias Gracis, ut *Pala-
dio*, *Amarthonea teneb*; his adalto nisi &
quasi adverbis, *P.*

can. F. in hoc breuias est ut *mar.*, *legere*.

exc. 1. At producit breuias & in aliis modis im-
perans, sed in ista breuias, ut *deceant*,
latant tamen in ista breuias, *marcano* tertia, bre-
uias, quod *idem* in ista breuias, *decebo* natio, pro-
stant ut *omnia* declinationis ab latant, ut
die, *restant* ista breuias, quod cum erat *quinta*, tunc
quare, *podus*, *pridie*, *foli die*, qua a re & die
sunt.

FRANCIS. BRIT. LV5.

exc. 2. *Aduerbia præterea quæ a secundæ declinationis oriuntur nominibus, his adde ferē, ac formē, ut doctē doctissimē. excipe tamen bene, & malē quæ breuiant.*

3 *Huc pertinent etiam monosyllaba in e, ut nē prohibentis, mē, tē, sē, cum cæteris, exceptis tamen his tribus q, nē, uē, cum sunt enclitica.*

4 *Casus deniq; omnes Græci in [e] ad primam latinorum nominum declinationem relati, ut Penelopē, à Penelope: Tum uocatiui & ablatiui eorum nominum, quæ finita in es longum, referuntur ad primam & tertiam; ut ab Abchisē ò Vlisē, quæ producant.* O

Can. O in fine communis est; ut lego, sermo, cantando.

exc. *Producunt; tamen semper datiui & ablatiui; ut annō a dominō: quibus adde, ergō pro causa: Græca item nomina finita in o magnum, ut Clio Sapphō: monosyllaba præterea, ut stō do: At discō, cum compositis, tum ambo, duō, & aduerbia cūō, illicō, modō, quomodō semper corripiunt.*

As, Es, Os.

Can. *As, Es, Os. ultima syllaba producantur; ut tempestas, proles. annōs.*

exc. 1. *Ab As, excipe Græca quadam, quorum exit genitiuus in ados, uel adis; ut Pallas lampās: tum accusatiuos tertie declinationis in as. ut Troas, Heroās, quæ breuiant.*

exc. 2. Ab *es*, excipe *tertia* declinationis nomina, quorum genitiuus exit in *itis* uel *idis*, ut *milēs militis*, *præses præsidis* : quibus addito etiam *ses* : tum prepositionem penēs & substantiuum uerbum *es*, cum compositis, ut *abēs*, *potēs* : Græca deniq; neutra in *es*, ut *Hippomanēs*, *cacoetēs* : adde plurales Græcorum item nomina tuos in *es*, ut *Naiades* *Arcades*, quæ omnia breuiant.

exc. 3. Ab *os*, excipe hæc item corripientia ; ōs ossis compos impos, tum quæ Græca scribuntur per ò paruum, ut *Chaós*, *Iliōs* : huc adde Græcos genitiuos in *os*, ut *Arcadōs* *Palladōs*.

Is, Vs.

Can. *Is* et *Vs*, ultimæ breuiant ; ut *legis*, *panis* : *domūs*, *sumūs*.

exc. 1. Ab *Is* excipiuntur primò producentia crenum in genitiuo ; ut *glis gliris*, *dis*, *ditis* ; tum datiu, ablatiu, & accusatiui in *is* eorum quæ casibus declinātur, ut *annis*, *meis*, *amatis*, *queis* omnēs uel omnis. Præterea uis tam nomen, quam uerbum : ac item finita in *Is*, quæ à Græcis scribuntur diphthongo, ut *Simois* *Pyrois* ; Denique uelis, notis, malis, & sis à sum, cum compositis, ut *adsis* *possis*, quibus addito *quantis* & *bis* : tum secunda personæ singulares indicantis modis uerborum quarta ; ut *scīs*, *audīs* : nec non secunda singulares subiungentis in omni coniugatione ; ut *amauerīs*, *docuerīs*, *le-*

FRANCIS. BRIT. LVS.

Anapaestus, duabus breuibus, & ultima longa;
ut lacrymae ----- vvv

Bacchius, prima breui, duabus longis; ut dolores v--

Antibacchius,, duabus longis, ultima breui; ut

Antenor ----- ---

Amphimacrus, qui idē Creticus, prima & ultima
longa, media breui; ut uirgines. ---

Amphibrachus, prima et ultima breui, media lon
ga, ut pueri. ----- v--

Tetraſyllabi ſexdecim.

Diſpōdeus, conſtans duobus ſpondeis, ut oratores --

Procluzmaticus, duobus pyrrhichis, ut repeterevvv

Choriambus choreo & iambo; ut eruerint ---

Antipaſtus, iambo & trochæo, reclamare v--

Dichoreus, ſeu Ditrochæus conſtans duobus cho
reis ſine trochæis. ut comprobauit. ---

Diambus, duobus iambis, ut amœnitas ---

Ionius maior ſpondeo & Pyrrhichio, ut per
territus ----- ---

Ionius minor pyrrhichio, & ſpondeo, ut reſo
nabant ----- vv--

Pæan primus, Trochæo & pyrrhichio, ut præ
cipitat ----- vvv

Pæon ſecundus, iambo & pyrrhichio; ut potētia v--v

Pæon tertius, pyrrhichio & trochæo; ut ſuadebatvv-v

Pæan quartus, pyrrhichio, & iambo; ut celeritasvvv-

Epitritus primus, iambo & ſpōdeo; ut ſacerdotesv--

Epitritus 2. choræo & ſpondeo; ut ſacſiones -v--

Epitritus 3. ſpondeo & iambo, ut concordie --v-

Epitritus 4. spondeo, & Trochæo, ut mutauit ---v

DE VERSIBVS.

Versus, definitur plurimum pedum, numero modo que iuncta coniunctio.

Veniens, ut nunc varias omnium versuum appellaciones omittamus, patet enim è versibus alios dici ab authoribus, ut *Asclepiadeum*: alios à materia, ut *Heroicum*: alios a numero pedum, ut *Hexametrum*: alios, a syllabarum numero, ut *catalecticum*; Rursus aut a deflectione syllabarum in tres alios appellari solent *cliticos*: aut a deflectione duarum, *Brachycatalecticos*: aut a libera unius, plurimumque versuum reddundantia, *Hypercatalecticos*, & *Hypermetros*: aut à sufficientia, cum nec penitus deest quicquam nec superest, *Acatalecticos*: verum ut hoc præterea demus, aliud in primis tenendum.

Carmen aut unico constare genere versuum, ut *Triglypha* opera, vocariq; *Monocolon* aut duplici genere, ut sunt *sapphicis* permixti *adonici* versuum, diciq; *Dicolon*: aut sanè triplici, ut apud *Horatium* pleraque appellariq; *tricolon*.

Rursus aut esse *dicolo distrophon*, hoc est cum duo carminum genera ita disposita sunt, ut alterni versus similes sint, quod genus est elegiacum carmen, constans *exametro* & *pentametro*.

Aut esse *dicolon tristrophon* (quod item carminis genus apud poetas admodum infrequens est; cū

FRANCIS FRIT. 178.

numerus p^rims, unus cum una sit mo^de
cum alijs primis cuiusmodi res nobis, sic
quidam tertius interius generis, & deinde ad
primum convergitur eundem fluctuantem est.

Miserarum est q. d. s. archid. in
Nepl. dicitur in eo. s. in eo
animam, melius s. s. in eo uoc. a lingua.

Aut e'ducen'or, et con. in knap-
 the est. et con. ad. h. et con. ad. p. ad. h.
 nus, et con. ad. h. et con. ad. p. ad. h.
 est ad. h. et con. ad. h. et con. ad. p. ad. h.
 ad. h. et con. ad. h. et con. ad. p. ad. h.
 in p. ad. h. et con. ad. h. et con. ad. p. ad. h.

Aut per hoc, ut dicitur, per hoc est, ut dicitur, et
quod non est, non est, et per hoc est, ut dicitur, et
dicitur, et per hoc est, ut dicitur, et dicitur.

Omnis refertur ad unum et ad multum
 fluitat in eadem, et totius culpa
 partitur cum multis ut,
 non immerito dicitur
 Et male celebrantur, Iheronimus.

Ceterum carni a quo in : obis pont. ut

[illegible]

FRANCIS. BRIT. LVS.

Lapsaq; sub terras, orta q; signa canā.

-vv -- syl. -vv -vv. 1) l.

Quo carminis, genere continentur fermè omnia Ouidiana.

SAPHICVM.

Saphicum pentametrum endecasyllabum (quod à puella sappho eius inuentrice sic dictum est) constat Trocheo , spondeo , dactylo & duobus trocheis: ut

Iam satis terræ nix atq; diuæ -v -- -vv -v -v.

obs. Verum cum redditur id carminis genus uenustius, cum tres uersus eiusdem generis, uersiculus Adonius subiungitur; ut Terui urbem:

Adonium autem carmen, quod sic a puero Adone repertore nuncupatum est, constat ultimis duobus pedibus uersus Heroici, nempe dactylo & spondeo, ut in proximo exemplo usum est.

ASCLEPIADEVM.

Asclepiadæum sic appellatum ab Asclepiade authore) constat spond. o, dactylo & cæjura, deinde duobus spondens. quale est

Mecænas ataus edite regibus. -- -vv syl. -vv -vv

Id tamen etiā sic metiuntur nonnulli -- -vv -vv -vv: ut constet spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio; uerum superior metiendi ratio, præsertim tyronibus, sane facilior.

obs. Sat autē peruenisse ex hoc carminis genere solo confi-

DE GRAMMAT. LIB. III. 63

concordat Ciceroni, ut est illa apud Hecatum, pri-
ma, Meloeus et his Ciceroni nunquam autem
id Ciceroni non datur; ut videre est apud eun-
dem authorem Ciceroni, etiam videbimus.

Alcaicum.

Alcaicum, vel Alcaicum vocatur. Tunc, constat
duobus iambis velpondeo C iambo, casura, &
duobus datibus, ut

Vides ut alta stet nive candidum.

At hinc, uti germanato si addideris Archilo-
chium, hystericum, et ceterum in tertio versu, tum
in quarto. Per hystericum effeceris triolum tetra-
strophum, genus carminis perueniunt, ut est
S i pres ut a i pres nuce candidum
S i pres ut a i pres nuce candidum
S i pres ut a i pres nuce candidum

Syllabae laborant, et cetera, — Arch. — v. — v. — v.
Flumina copulata, acuto — Alcaim. — v. — v. — v. — v.

Archilochium.

Ceterum, Archilochium, dicitur iambicum hy-
percatatum, ut quod item sic, ab Archilochio
inventore, constat primo & tertio pede iambo
vel tunc iambis, ac secundo, & quarto semper
iambis, & superi. Sylabae, ut ibi
Syllabae laborant, et cetera.

Pindaricum.

Pindaricum autem carmen seu Alcaicum dime-
i

FRANCIS. BRIT. LVS.

teum acatalecticum constat duobus dactylis et duobus trochæis; ut superius, Flumina constiterint acuto.

GLYCONIUM.

Glyconium constat spondeo & duobus dactylis: ut

Sic te diua potens Cypri   --   ~   ~   ~

obs. At hoc genus carminis cum, Asclepiadeo cōmixtum, de quo supra, diction distrophon efficit sane perspicuum; quale est.

Sic te diua potens Cypri.   --   Glic.   --   ~   ~   ~

Sic fratres Halens lucida sydera,   —   Ascl.   ~   ~   ~
syl.   ~   ~   ~.

Ventorumq; regat pater

Obliuiscis alius prater lasiga &c.

THIERECRATUM.

Thierocratium trimetrum, & catalecticum constat spondeo, Dactylo, & rursus spondeo ut Hor. l. Odes 5.

Grato Pyrrhi, sub antro   --   ~   ~   ~

Verum, ut hic uir us postponatur gemino, Asclepiadeo & subsequatur Glyconicus de quo supra, constituitur trochæos tetradimorfos, genus carminis bene pulchrum, quale est Horatui illud, citato loco.

Ascl. { Quis multi gracilis te puer in rosa
 Perfusus liquidis urget odoribus,
Pher. ————— grato Pyrrha sub antro
Glyc. ————— Cui flauam religas comam &c.
Potipositus idem tribus *Asclepiadeis*, efficit
 item *dicolon* & *tetralrophon*, ut *Hor.* 1. Ode, 6.
 Scriberis *Vatio* fortis & hostium
 Victor *Mæoni* carminis alite,
 Quam rem cunq, ferox nauibus, aut equis
 Miles te duce gesserit.

Archilochium Acatalecticum.

Archilochium *Heptametrum* *Acatalecticum*, con-
 stat primo quatuor pedibus uersus *Heroici*, ita
 tamen ut cum primorum trium datur op-
 tio, quartus tamen semper, instar *Bucolici* uer-
 sus, pes necessario futurus sit *Dactylus* deinde
 uero tribus *Trochæis*, etiam si & *Spondæus*
 ultimus esse possit: quale *Hor.* 1. Ode, 4.

Soluitur acris hyems grata uice ueris & Fanoni.
 Verùm adhibito huic uersui, carmine altero *Ar-
 chilochio* trimetro *catalectico*, efficitur *dico-
 los distrophos* elegans ut est loco citato.

Soluitur acris hyems grata uice ueris & Fanoni
 Trabuntq, siccæ machine carinæ.

— — — — —

— — — — —

FRANCIS. BRIT. LVS.

Archilochius autem uersus trimeter catalecticus, constat penthemimeri Iambica, hoc est, duobus iambis & syllaba (tametsi pes primus esse potest & spondæus) deinde e tribus Choriæ: ut trahunq; siccas machinæ carinas.

Phaliscum.

Phaliscum carmen, uel Alcmæneum, uel Archilochium tetrametrum catalecticum, constat ex quatuor ultimis pedibus uersus Heroici, ut Hor. I. Ode 7.

Aut Ephesum bimarium Corinthi. vv - vv vv -
Conflatur autem ex uersu Hexametro, & hoc Archilochio, dicolos distrophos: ut loco citato, Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mythylenen,
Aut Ephesum, bimarique Corinthi
Ec.

Aristophaneum.

Aristophaneum carmen, uel ut alij, Anacreontium constat Choriambo & Bacchio, ut Hor. I. Ode, 8.

Lydia dic per omnes.

Ac Alcæum tetrametrum Acatalecticum, superiorum coniunctum, constat dicolon distrophon sane perbellum: ut citato loco.

Lydia dic per omnes vv v -

Te Deos oro, Sybarim cur properes amando,

-v-- -vv- -v-- v--

Constat perro Alcaicum, Epitrito, secundo,
duobus Choriambis, & Baccho; ut in superio-
ri exemplo [te Deos oro] usum est.

Alcaicum pentametrum.

Alcaicus uetus pentameter Alcaelesticus, con-
stat undao, tribus Choriambis, & Tyrri-
chio, . . I Iambo; semperq; ab Horatio ponitur
monocolus, ut Ode 11. lib. 1.

Tu ne quæseris ire, iustas, quæ mihi, quæ tibi
- - -vv- -vv- -vv- vv

Archilochium dimetrum.

Archilochium dimetrum acatalecticum, constat
Amphimacro & duobus Iambis, uel ultimo
Tyrrichio, quod est Hor. 2. Ode. 18.

Non enim neq; aureum.

Ex hoc confecto cum Archilochio altero, siue
Hipponacteo, confectum diculos distichos; ut
loco citato.

Non enim neq; aureum -v- v- vv

Mea remidet indomola, unar: v- v- v- v- syl.

Constat uero Hipponacteo quinque Iambis, &
syllaba, ut in superiori exemplo usum est.

Sapphicum trimetrum.

Sapphicum trimetrum acatalecticum constat è tri-
bus Ionicis à minore quare est Hor. 2. Ode 12

Miserarū ē neq; amor dare ludū vv- vv- vv-

FRANCIS. BRIT. LVS.

Atq; id geminatum subsequi solet Alcmanium tetrametrum, appellaturq; carmen illud Sotadicum; ut ibi vv-- vv-- vv--

*{ Miserarum est neq; amori dare ludum,
 { Neq; dulci mala uino lauere, aut ex-
 animari metuenteis patræ uerba lingua.
 vv-- vv-- vv-- vv--*

Constat porro Alcmanium tetrametrum è quatuor Ionicis a minori, ut in tertio uersu [animari] uisum est.

Scazon

Scazon, uel trimetrum iambicum Hipponactæum quinq; Iambis constat, & sexto spondeo: admittit item spondeum locis imparibus, huius generis est illud Persii.

Nec fonte labra proliui cabalino:

-- v- v- v- v- --

Sunt & etiam plura alia carminum genera; uerum nos his contenti sumus, quæ & præstantiora sunt & probatissimis quibusq; poetis usitata. Addito etiam quæcunq; sunt apud Horatium in libris carminum; illa sub his generibus, quæ à nobis hic assignata sunt, comprehendendi ac contineri.

DE FIGVRIS.

I Quoties distio desinit in uocalem, & subsequens incipit à uocali; ultima illa, prioris di-

Etionis, uocalis in metiendo uersu colliditur, diciturq; figura synalæphe ut.

Semper ego auditor tantum nunq̃ ne reponam?
nam sic, semper eg' auditor &c.

2. Quoties dictio in consonantem m, desinit, & subsequens incipit a uocali, illud in cum coherente uocali absumitur: appellaturque ecthlipsis ut.

Multum uide & terris iactatus & alto. nam sic;
mult' ille &c.

3. Cum duæ uocales in una atque eadem dictione simul in uiam coeunt, appellatur synæresis ut
Atria depe det lycum laquearibus aureis. Nam sic, laquearibus aureis.

Append.

Huc pertinent illa, dehinc cui, huic, y, dij, & similia.

4. At cum una syllaba in duas diuiditur, fit contraria superiori figura Diæresis; ut soluenda tetra syllabo, pro soluenda tri syllabo.

Ceterum refert etiam figuras nosse Penthemimerin Hepthemimerin, & Trochaicam cum earum habeant interdum producendi uocalium breuiem, cumq; heroicum carmen sine his aut saltē sine harum altera constare sine deformitate non queat.

Fit autem Penthemimeris, quoties post duos primos pedes remanet syllaba diuidens dictionē; ut

FRANCIS. BRIT. LVS.

Omnia uiuas. Amor C - - - - -

Hepi cemmuris uero cū idē sit p *Et tres pedes: ut*

Ty ire tu patina rebusans C - - - - -

Trochæa autem sit cum pōt duo s primos pedes

Trochæus remanet finiens d'et. ut

Nil nostris miserece - - - - -

E quo deinde C *sub sequenti syllaba conflatur da-*
ctylus *quod ut si migeret nec. ut denique co-*
gis -- - - - *etc.*

Bucolicam uelut pōt *etiam quartum si dōt* *addunt*
nonnulli, cum nempe in bucolico uerū quartus
pes est dactylus. ut cum cum dōt nec cadatur di-
ctio, nec remanet pōt quatuor pedes, syllaba,
finiens dictionem, bucolici uersus ea potius na-
tura quædam C *conditio, quam figura aliqua*
dicenda est, ea est huiusmodi.

Dic mihi Damæta cum pecus

- - - - - *etc.*

DE ACCENTV.

Accentus seu sonus, lex quædam C *ratio est ad*
attollendam deprimendamue syllabam accommo-
data.

Est autem is triplex; Acutus, Grauis, & Circum-
flexus.

Acuti nota est hæc, ' Grauis hæc, ' Circumfle-

flexi hac

Acuto sono attollitur syllaba; ut fortuna, in [ru] e-
nem non suspenditur.

Gravi deprimitur, ut in ultima eiusdem uocis [ra]
ubi demittitur.

*Circumflexus, qui est ex acuto graviq. sono co. fla-
tus finis, partim attollitur, partim deprimi-
tur; ut in os, rōs*

*Verum quod difficultis est rei huius perceptio; cum
utrum vox quæq; sit acuto circumflexione pro-
ferenda sono necne sit cognoscatur opturè sit-
ne monosyllaba dictio natura in eius, si sit onue
longa (cum enim proferimus acuto, ut me, stu-
ps) In quidem certe, ut ea natura longa (nam
cum scribemus inflexo ut mos quo retineat e-
tiam polysyllabæ, quous penultima natura con-
ga, vel cuius prima sita sit diphthonga dictu,
ultima vero huius statit. Antea ita cum) cum
inquam, &c. huius cognitio unicuiq; non patiat
in promptuq; nec sit, ut recte nos, tyronibus in
re huiusmodi convenientes, cum coniectudine u-
suq; cōmuni, interuim cum acuto, sonum con-
fundamus.*

- 1 Omnis igitur monosyllaba distio acuto sono proferatur, ut sal l. l.
- 2 Polysyllaba uero distio habens duas ultimas longas, in penultima labeto acutum; ut temp^{us} las, Athena.

- 2) *Totysyllaba* uero distio habens duas ultimas longas, in penultima labeto acutum; ut *tempēstias*, *Athena*.

Appendix

D: Syllaba item, sed in prima; ut *pŕer*; *Roma*.

- 3 *Ac* si penultimam habebit breuem; tunc in tertiam a fine commigrabit accentus: ut *dominus*, *ténuis*.

Patiuntur tamen has exceptiones hæ regulæ.

- 1 Gentilia in *As*; Dictiones item, quibus aut adhaerent coniunctiones encliticæ, aut postponitur interrogatio, contra canonem ultimam acunt: ut *Arpinas*, *Hominesq;*; cantando tu *tuum*? Tametsi gentilia in *As*, cum olim essent in *atis*, inflexo uideatur potius proferenda.
- 2 Polysyllaba ea in *Ius*, quæ abscissionem patiuntur in fine in penultima accentum retinent, ut *Virgilius* o *Virgili*.
- 3 Peregrina nonnulla, tametsi latinæ declinationi recepta, suum accentum interdum seruant; ut *Simóis*;
- 4 Præpositiones cum postponuntur, acutum retinent; ut *Transstra pèr*; cum alioqui præpositæ grauem habeant, ut *pèr transstra*.
- 5 Pluralibus genitiuis, de quorum medio per syncope aliquid eiectum est, in ultima circumflexus apponitur: ut *Deum*, *fabrium*.
- 6 Aliquot demq; orationis partes, quæ casibus non declinantur, quibus cum sit cum nomine ali

quo seu participio communis in easdem litteras terminatio; graui notantur in fine: ut cum in prepositione [palam] deprimimus ultimam discriminis grati, ob acclatuum [palam] quod idem fit in aduerbis una. porro certè, ac similibus.

Obser.

Verùm in proferendis his uocibus erit debitus ille retinendus etiam modus, qui ab his seruatur nequaquam, quos nondum probatorum defatigauit auditorum lectio; qui cum grauem in aduerbiorum siue conspiciant, ita uocem horrido quodam ac plane barbaro terrore attollunt; ac si duplici uocali in hie dictio illa scriberetur. Vt in uoce [plane] aut [profecto] eundem sonum proferentes edunt; ut si plane legeret, aut profectoo: quod quam hiant in ac fædam; profuentem alioqui cum æquabilitate interdum, orationem reddat; æ sentiunt profectio aures, quæ sunt lectioni potissimum Ciceromane diutius assuetæ. Censeatur igitur, cum graui sono in fine notentur hæ uoces, quo sono uox non attollitur aut suspēditur, sed supprimitur & demittitur, eo notari profectio, quo qui legit, animaduersa sono, uocis ambiguitate ad percipiendam sententiam non retardetur, non quo immani uel Germanico illo potius tono uox ulla huiusmodi fuerit proferenda.

DE ORTHOGRAPHIA.

Nihil est res hic longas a nobis quisquam expectet in Orthographiâ præceptio-
ne, si etenim Grammaticæ pars quæquam est,
de qua minus comme et præcipi possit; quæq;
maius usus atque authorum notatione, quam
quidem hæc præceptorum serie egrat; hæc il-
la profectio est. Quare usui animaduersionique
cetera omittentes, hæc nos duntaxat paucula
in hanc materiam attingemus.

PRIMUM cum duplex sit depingendi literas ge-
nus, (describimus enim alias maiusculas, alias
item minusculas) maiusculis primo locus, erit
in nominibus hominum propriis, ut *Colatinius,*
Lucretia.

Gentium item, locorum, sectarum, officiorum,
nominum, tum orationum sententiarumque princi-
pia, eadem literis depingemus: ut *Itali, Germa-
nia, Cincus, Consul, &c.* quamquam, modo po-
natur, hæc distinctio in principio.

In cæteris autem omnibus, literis utemur minu-
sculis.

Omnes signandi dandique casus numeri sineula-
ris, tum nominandi, vocandique pluralis,
eorum nominum quæ sunt declinationis primæ,
aut quæ referuntur ad primam, in fine scriben-

tur diphthongo, æ, ut mu, æ, bonæ, ipse, mæ, doctæ, & ex.

Ante b, m, p, non ponitur n, sed m, ut bambyx, immus, & molum.

Q uamvis sequitur u, ut lequor, liquor.

A. prius a dictionibus a consona litera inchoantibus præsumitur, ut a poetis a rege.

A. nunc ut a, bus a vocali potissimum; ut ab illo, ab ista. Interdum etiam his dictionibus, quæ a consona t, l, n, r, s, t, & i consona ordiuntur; ut a domino, ab lege, ab nomine, ab re, ab Syllo, ab latore, ab lino.

Ante p æponitur literis t, & q, ut abstule, absque.

Præpositiones ad, con, ex, in, ob, & sub, consonantem in compositione, in eam literam mutant, quæ prima est dictionis competitæ ut asfero, committo, etrango, illudo, offundo, & suggero.

Con p, æp, utio consonantem amittit in his verbis, quæ a u u e illi incipiunt; ut comedo, cohæreo. ceterum notanda sunt etiam didactiones eæ, quibus oratio solet dividi & distingui.

In oratione igitur plena pertinetq; sententia, quæ periosus Græce licetur latine ambitus seu comprehensio, due distinctiones (nam tertia periodi ipse est) inesse solent; incisum nempe & ac membrum.

FRANCIS. BRIT. LV S.

Incisum ergo, quod pars quidem membri est, notatur uirgula sic,

Membrum, quod uero pars periodi, duobus punctis sic :

Periodus autem ip. a. puncto clauditur, sic. Sed iā ex Cicrone. sequitur exemplum.

Ego omni officio ac potius pietate erga te, ceteris omnibus satisfactum, mihi ipse non satisfactio. Et sic in reliquis, quæ passim occurrunt.

Est præterea interrotationis nota sic?

Parenthesis item, quæ nihil aliud quam uerbi u-nius aut plurimorum oratione interpositio est, quæ tametsi remoueatur, integer tamen remanet sensus) nota est hæc ( )

Sunt et aliæ etiam notæ, uerum eæ aut Græcæ potius orationi deserviunt, aut raro quidem in Latina occurrunt.

Ceterum hæc habuimus candidè lectior, quæ de Cratæa traderemus, tu porro nostram hanc operam, quæcumque illa est, æqui bonique consilio.

Vale.

F I N I S.

Itate Maximus Beniamus Inquisitor
Patua permittit Line Grammatices
librum imprimi.

入世

6204

